

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
SOCIOLOĢIJAS NODAĻA

**SOCIĀLĀ DARBINIEKA LOMA DARBĀ AR VARDARBĪBĀ
CIETUŠĀM SIEVIETĒM ĢIMENĒ**

DIPLOMDARBS

Autors: **Ieva Ozola**

Studenta apliecības Nr.: io19003

Darba vadītāja: Mg. sc. soc. Endija Rezgale - Straidoma

CĒSIS 2020

ANOTĀCIJA

Diplomdarba tēma: “Sociālā darbinieka loma darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē”. Pētījuma mērķis ir noskaidrot, kā sociālais darbinieks īsteno savu lomu pret vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē. Pētījums balstīts uz lomu teoriju un spēka perspektīvas pieeju, analizējot sociālā darbinieka lomu darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm sociālajā darbā. Pētnieciskie jautājumi ir par to, kā sociālie darbinieki pilda savas sociālā darbinieka lomas un kas palīdz šīs lomas īstenošanā. Pētījuma rezultātā dati liecina, kā sociālie darbinieki īsteno savas sociālā darbinieka lomas.

Atslēgas vārdi: sociālais darbinieks, sociālais darbs, vardarbība, vardarbība pret sievieti, spēka perspektīvas pieeja

ANNOTATION

Diploma topic: “Role of social worker in working with domestic violence”. The aim of the study is to find out how a social worker exercises his role against domestic violence-stricken women. The study is based on a role theory and a power perspective approach, analysing the role of a social worker in working with violence-stricken women in social work. Research issues include how social workers play their role as a social worker and contribute to this role. As a result of the study, the data show how social workers exercise their social worker roles.

Key words: social worker, social work, violence, violence against women, perspective approach

SATURS

APZĪMĒJUMU SARAKSTS	5
IEVADS	6
1. TEORĒTISKAIS SKAIDROJUMS DARBĀ AR VARDARBĪBĀ CIETUŠĀM SIEVIETĒM ĢIMENĒ	9
1.1. Vardarbības definīcija un veidi	9
1.2. Pētījumi par vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē	11
2. TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS SOCIĀLĀ DARBINIEKA LOMAS IZPĒTĒ DARBĀ AR VARDARBĪBĀ CIETUŠĀM SIEVIETĒM.....	16
2.1. Lomu teorija un sociālā darbinieka loma darbā ar vardarbībā cietušu sievieti ģimenē	16
2.2. Spēka perspektīva darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē	19
2.3. Sociālā darbinieka specifika ar vardarbībā cietušām sievietēm.....	22
3. SOCIĀLĀ DARBINIEKA LOMU ĪSTENOŠANA DARBĀ AR VARDARBĪBĀ CIETUŠĀM SIEVIETĒM ĢIMENĒ SPECIĀLISTU SKATĪJUMĀ	25
3.1. Pētījuma metodoloģijas raksturojums.....	25
3.2. Lauku darba apraksts	29
4. EMPĪRISKO DATU ANALĪZE	31
4.1. Intervijas gaita ar sociālajiem darbiniekiem dienestos un institūcijās	31
4.2. Sociālā darbinieka loma darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm	36
5. SECINĀJUMI.....	43
IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI.....	45
PIELIKUMI.....	50
1. pielikums Informācija par sociālajiem darbiniekiem.....	51
2. pielikums Daļēji strukturētās intervijas jautājumi	52
3. pielikums Intervijas vienošanās	53
4. pielikums Intervijas transkripts pēc kvalitatīvās kontentanalīzes kodu rāmja.....	54

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

ES - Eiropas Savienība

u.c. - un citi

Eurostat - Eiropas Savienības Statistikas birojs

FRA - (European Union Agency for Fundamental Rights) - Eiropas Savienības

Pamattiesību aģentūras

PVO – (World Health Organization) - Pasaules Veselības organizācija

ANO - Apvienoto Nāciju Organizācija

Covid-19 - koronavīrusa infekcija

IEVADS

Vardarbība pret sievietēm un vardarbība ģimenē ir cilvēktiesību pārkāpums un rada negatīvas sekas gan cietušai personai un tās ģimenei, gan arī plašākai sabiedrībai, kā arī nacionālajai ekonomikai. Tādēļ, mazinot vardarbību, tiek stiprināta gan atsevišķu indivīdu, gan visas sabiedrības cilvēka drošība (Par konceptuālu ziņojumu, 2016).

Pēdējo gadu laikā sociālajos dienestos arvien biežāk vēršas klienti, kuri ir saskārušies ar vardarbību. Izplatītākais vardarbības veids ir vardarbība ģimenē. Arī Lidija Beneta, sociālā darba koledžas profesionālās prakses padomniece, uzsver, ka vardarbība ģimenē ir viens no visbiežāk sastopamajiem jautājumiem, ar kuriem saskaras sociālie darbinieki (Bennett, 2015). Lidija Beneta skaidro, ka sociālie darbinieki gadiem ilgi ir strādājuši ar vardarbības ģimenē upuriem - tiesās, sociālajos dienestos, nelaimes gadījumos un ārkārtas situācijās, kā arī patversmēs. Bet viņu loma, sniedzot palīdzību upuriem un ģimenēm, joprojām nav labi izprotama (Bennett, 2015).

Vardarbība pret sievietēm un vardarbība ģimenē ir vieni no visizplatītākajiem vardarbības veidiem, kas notiek visur: mājās, darbā, skolās un universitātēs, uz ielas, sabiedriskajā transportā un tiešsaistē. Tas var notikt ar jebkuru sievieti, rezultātā iespaidojot viņas labsajūtu un neļaujot viņai būt pilntiesīgai sabiedrības loceklei. Aptuveni puse sieviešu Eiropas Savienībā (ES) cietušas seksuālas uzmākšanās, tai skaitā verbāli izteiktām seksuāla rakstura aizskarošām piezīmēm (Eiropas Komisijas Pārstāvniecība Latvijā, 2018).

Ir pietiekami daudz pierādījumu tam, ka vardarbība pret sievietēm ir globāla, trans vēsturiskā, trans kulturālā un polimorfa parādība, kas sastopama gandrīz visās zināmajās sabiedrībās un izpaužas tik daudzveidīgās formās, ka to gandrīz nav iespējams pilnībā attēlot. Grūtības aptvert šo parādību visās tās reālajās dimensijās un cēloņos noteikti ir saistītas ar tās pašreizējām un vēsturiskajām iezīmēm (Musso, Proietti, & Reynolds, 2020). 2020.gada Latvijas Republikas Labklājības ministrijas apkopotie Statistikas dati liecina, ka Latvijā izplatītākā vardarbības forma pret sievietēm ir dzīvesbiedra fiziska vardarbība, no kuras savas dzīves laikā ir cietuši 32 % sieviešu. Dati par ierosinātajiem kriminālprocesi parāda, ka 2015. gadā Latvijā vismaz 5 sievietes nogalināja viņu vīri, bijušie vīri vai partneri, vismaz 50 sievietēm partneri nodarīja nopietnus miesas bojājumus, vismaz 150 bērni cieta no tuvinieku fiziskas vai seksuālas vardarbības. Taču daudzi gadījumi paliek ārpus speciālistu redzesloka (Latvijas Republikas Labklājības ministrija, 2020).

Ņemot vērā vardarbības pret sievietēm ievērojamo ietekmi, ES dalībvalstīs joprojām nākas saskarties ar visaptverošu datu trūkumu par šīs problēmas izplatību un būtību. Lai arī

ES tiek veidoti Eiropas līmeņa pasākumi, kas var palīdzēt novērst ar dzimumu saistītu vardarbību, tomēr 2014. gada martā Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras publicētā pētījumā „Vardarbība pret sievietēm – Eiropas Savienības mēroga apsekojums” rezultāti liecina, ka liela daļa vardarbībā cietušo sieviešu par pārdzīvoto neziņo ne policijai, ne cietušo atbalsta organizācijām. Latvijā 38,6 % sieviešu ir pieredzējušas fizisku vai seksuālu vardarbību kopš 15 gadu vecuma, bet 6,3 % – pēdējo 12 mēnešu laikā, 32,1 % no šīm sievietēm to nebija nevienam teikušas, kas ir vairāk nekā divas reizes biežāk nekā vidēji Eiropas Savienībā; 60 % sieviešu Latvijā ir pieredzējušas psiholoģisko vardarbību no esošā vai bijušā partnera, 14 % – izsekošanu (Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde, 2020). Lielākā problēma ir tā, ka trūkst iedzīvotāju informētība par vardarbības ietekmi ilgtermiņā. Neskatoties uz veselības veicināšanu, kuras mērķis ir informētības palielināšana, vardarbība partnerattiecībās joprojām ir nozīmīga problēma visā pasaulē. Jo īpaši pastāv tendence, ka daudzas jaunas sievietes uzskata, ka kāda ļaunprātīga/vardarbīga uzvedība ir pieņemama viņu attiecībās. Partnerattiecībās vardarbībai ir nopietna ietekme uz sieviešu un bērnu veselību (Musso, Proietti, & Reynolds, 2020). Arī Latvijā vienu no galvenajām problēmām vardarbības mazināšanā pret sievieti uzskatāmi parāda krīzes centra “Skalbes” vadītāja un psiholoģe Zane Avotiņa. Pēc viņas vārdiem, un darba autore tam piekrīt, sabiedrībā joprojām pastāvot uzskats, ka vardarbība ģimenē ir ģimenes iekšēja problēma un nevienam no ārpuses nav tiesību, nepieciešamības un iespēju iejaukties. Ļoti bieži līdzcilvēkus, kuri zina, ka ģimenē notiek vardarbība, ziņot par to, attur dažādi iemesli - bailes par savu drošību, sekām un neziņa, kā rīkoties. Šāda attieksme iedrošina netieši iedrošina varmākas turpināt vardarbīgo attieksmi, savukārt upuri — nepretoties un neuzsākt konflikta risināšanu (Zariņš, 2017).

Sociālais darbs ir profesija, kuras priekšplānā ir sociālo pārmaiņu radīšana - cilvēka, kopienas un pat pasaules līmenī. Tā ir profesija, kas padara pasauli labāku, un arī mums, kā sabiedrībai, ir aktīvāk jādomā par atbalstu sociālā darba profesionāļu centieniem. To varam sākt ar pārdomām par iespējām, ko ikkatrs no mums var darīt citu labā, kā arī par sociālā darba pamatvērtībām - cieņa pret cilvēku, vienlīdzība, pašnoteikšanās atbalstīšana un taisnīgums (Latvijas Republikas Labklājības ministrija, 2020). Sociālais darbs ir profesionāla darbība, lai palīdzētu personām, ģimenēm, personu grupām un sabiedrībai kopumā veicināt vai atjaunot savu spēju sociāli funkcionēt, kā arī radīt šai funkcionēšanai labvēlīgus apstākļus (Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 2002).

Mērķis: Noskaidrot, kādas lomas sociālais darbinieks īsteno darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt literatūru un publikācijas par vardarbību, ģimeni, sociālo darbu;
2. Analizēt pētījumus par vardarbībā cietušām sievietēm;
3. Analizēt lomu teoriju un spēka perspektīvas teoriju;
4. Izstrādāt atbilstošu metodoloģiju;
5. Apkopot un analizēt daļēji strukturētās intervijas;
6. Analizēt iegūtos rezultātus un izdarīt secinājumus un ieteikumus.

Pētījuma objekts: sociālie darbinieki, kuri strādā ar vardarbībā cietušām sievietēm.

Pētījuma priekšmets: sociālā darbinieka loma darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm.

Pētnieciskie jautājumi:

1. Kāda ir sociālā darbinieka loma darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē?
2. Kas palīdz sociālā darbinieka lomas īstenošanai darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē?
3. Kā lomas palīdz īstenot spēka perspektīvas pieeju vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē?

Pētījumā struktūru veido četras nodaļas. Pirmajā nodaļā autore skaidro vardarbības definīciju un to veidus un pētījumus par vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē. Otrajā nodaļā tiks analizētas lomu teorija, spēka perspektīvas pieeja sociālajā darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē un sociālā darbinieka specifika ar vardarbībā cietušām sievietēm. Pētījuma metodikā es izvēlējos kvalitatīvu pētījumu, kur tiek veidotas daļēji strukturētās intervijas. Pētījumā piedalījās sociālie darbinieki no sociālajiem dienestiem un krīzes centriem, kas kopā bija astoņi respondenti. Empīriskajā daļā tika veikta daļēji strukturētās intervijas analīze.

1. TEORĒTISKAIS SKAIDROJUMS DARBĀ AR VARDARBĪBĀ CIETUŠĀM SIEVIETĒM ĢIMENĒ

Pirmajā nodaļā autore sniegs vardarbības definīcijas skaidrojumus, kas turpmāk tiks iekļauti pētījumā. Lai labāk izprastu jēdzienus un veidotu priekšstatu par tiem, tiks aplūkotas dažādu autoru definīcijas. Pirmajai nodaļai ir divas apakšnodaļas, kur tiek aprakstīta vardarbības definīcija un veidi, kā arī pētījumi par vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē.

1.1. Vardarbības definīcija un veidi

Pasaules Veselības Organizācija (PVO) vardarbību definē “kā tīšu, iedomātu vai reāla fiziska spēka vai varas apzinātu lietošanu pret sevi, citu personu, grupu vai kopienu, kas izraisa vai spēj izraisīt ievainojumu, nāvi, psiholoģisku kaitējumu, attīstības traucējumus vai zaudējumus” (PVO, 2002). Turpmāk darba autore izpētīs dažādas publikācijās un literatūrā, par jēdzienu vardarbība dažādu autoru izpratnē.

Apvienoto Nāciju Organizācija (ANO) vardarbību pret sievietēm definē kā jebkuru vardarbību, kas saistīta ar dzimumu, kas rada vai var izraisīt fizisku, seksuālu vai garīgu kaitējumu sievietēm (ANO, 2021). Tuvā partnera vardarbība attiecas uz tuvā partnera vai bijušā partnera rīcību, kas nodara fizisku, seksuālu vai psiholoģisku kaitējumu, tostarp fizisku agresiju, seksuālu piespiešanu, psiholoģisku vardarbību un uzvedības kontrolēšanu (ANO, 2021).

Iepazīstoties ar iepriekš minētiem vardarbības jēdzieniem, autore konstatē, ka vardarbība iedalās dažādos veidos. Fiziska vardarbība, ieskaitot sišanu, iedunkāšanu, ieplaukāšanu, grūstīšanu, raušanu aiz matiem, speršanu, duršanu, mešanu pret sienu un/vai pa kāpnēm, sišanu pa galvu, žņaugšanu, sišanu ar priekšmetiem, miega traucēšanu, ietekmēšanu ar nazi/ieroci (Latvijas Republikas Labklājības ministrija, 2009). Fiziska vardarbība ir tad, ja kāda citas personas rīcība rada fiziskas sāpes vai pat ievainojumus. Piemēram, sišana ar rokām vai ar kādu priekšmetu, speršana, purināšana, košana, raušana, grūstīšana, mešana, sviešana, kniebšana, žņaugšana, slīcināšana, saldēšana, griešana, draudēšana ar ieroci, dedzināšana, apdeguma radīšana, ieslodzīšana, miega traucēšana. (Nodibinājums “Centrs Valdardze”, 2016). Fizisku vardarbību atpazīst, ja ir zilumi, brūces, ievainojumi uz ķermeņa, sliktā dūša, reiboņi, lūzumi, uztūkumi. Par fizisku vardarbību pret bērnu var liecināt arī tas, ka bērns nemāk paskaidrot no kā uz ķermeņa radušies ievainojumi vai arī izvairās par to runāt. Bērns, kurš cietis fizisku vardarbību, kļūst piesardzīgs, bailīgs, uzmanīgs, tramīgs, ar zemu

pašnovērtējumu, izvairās no fiziska kontakta, parādās agresivitāte, pēkšņi sāk neapmeklēt mācību iestādi utt. pazīmes (Nodibinājums "Centrs Valdardze", 2016).

Emocionāla vardarbība ir tad, kad tuvs cilvēks, piemēram, vecāks/-i atraida, ignorē, kliez, lamā, apvaino, pazemo, terorizē, apsaukā, izsmej, ņirgājas, fiziski un sociāli izolē bērnu, regulāri iebaida un draud. Vajāšana, izsekošana vai sagaidīšana pie mājas, darba vietas, regulāra un nevēlama zvanīšana un īsziņu, e-pasta sūtīšana. Šo vardarbības veidu ir visgrūtāk definēt un izmērīt. Bieži emocionālu vardarbību piedzīvo vienlaicīgi ar citu vardarbības veidu – fizisku vai seksuālu (Nodibinājums "Centrs Valdardze", 2016). Emocionāla vardarbība, ieskaitot pastāvīgu kritizēšanu, finansiālu ierobežošanu, verbālu agresiju, noniecināšanu, pazemošanu (īpaši bērnu priekšā), izolēšanu no ģimenes un draugiem, ierobežojot un uzskaitot no partnera viedokļa it kā nosodāmas sievietes darbības, piemēram, pārmērīgu iepirkšanos. Šī vardarbības forma bieži ir sistemātiska un izpaužas ilgākā laika periodā (Latvijas Republikas Labklājības ministrija, 2009).

Nodibinājums "Centrs Valdardze", saskaroties darbā ar vardarbībā cietušajām personām, ir novērojusi, ka cietusī perona ir novārgusi, sūdzības par sliktu dūšu, galvassāpes, bērni slapina gultā vai/un biksēs, neparasts ārējais tēls – savāds apģērbs, savāds matu griezum, bērns meklē cita cilvēka uzmanību un novērtējumu, pārāk pakļāvīgs un paklausīgs, paškritisks, ar zemu pašvērtējumu (Nodibinājums "Centrs Valdardze", 2016).

Vardarbība pret sievieti joprojām notiek, un tas notiek pat sabiedrībā, kur dzimumu līdztiesība praktiski tiek uzskatīta par pašsaprotamu - kur likumdošana ir visprogresīvākā un pat tad, ja tehnoloģiskais progress, šķiet, veicina patriarhālās dominēšanas struktūru noārdīšanos. Vardarbība pret sievieti ne tikai nav pazudusi, bet ir endēmiska, iegūstot jaunas iezīmes (Musso, Proietti, & Reynolds, 2020). Starptautiskā līmenī Apvienoto Nāciju Organizācijas Deklarācija par vardarbības pret sievietēm izskaušanu sniedz šādu definīciju: "Jēdziens vardarbība pret sievietēm nozīmē jebkuru vardarbību, kas saistīta ar dzimumu, kas izraisa vai var izraisīt fizisku, seksuālu vai psiholoģisku kaitējumu vai ciešanas sievietēm, ieskaitot šādu darbību draudus, piespiešanu vai patvaļīgu brīvības atņemšanu neatkarīgi no tā, vai tas notiek sabiedriskajā vai privātajā dzīvē" (Australian Government, 2015).

Seksuāla vardarbība ir mēģinājums panākt seksuālu darbību vai cita veida seksuālu aizskārums, kas vērsts pret otras personas gribu, neatkarīgi no attiecībām starp varmāku un upuri, izmantojot piespiešanu, manipulēšanu, iebiedēšanu vai personas atrašanos bezpalīdzīgā stāvoklī. Seksuāla vardarbība ietver sevī ne tikai izvarošanas aktu, bet arī jebkuru citu nevēlamu seksuālu darbību, kas notiek piespiedu kārtā (World Health Organization, 2021b). Seksuālā vardarbība ietver seksuālas darbības un mēģinājumus ar piespiešanu vai spēku, nevēlamus seksuāla rakstura komentārus vai mājienus un nevēlamus pieskārienus, skatienus.

Arī manipulāciju un šantāžu, lai iegūtu sociālu statusu, paaugstinājumu darba vietā un tml. (O'Connell et al., 2018).

Ekonomiskā vardarbība - varmāka ierobežo partnera rīcības brīvību ar finansiālas varas palīdzību. Tas ietver tādu uzvedību kā savu ienākumu slēpšanu, piespiešanu prasīt citu ģimenes locekļu iztikai nepieciešamo naudu, upura finansiālo līdzekļu vai īpašumu piesavināšanos, cenšanos nepieļaut, ka upuris strādā algotu darbu, upura ienākumu kontrolēšanu, upura atskaitīšanos par tēriņiem (Australian Government, 2015).

Autore uzskata, ka vardarbība ģimenē ietver visus iepriekš minētos vardarbības veidus, jo vardarbība ģimenē ir plašāks jēdziens, kas attiecas uz vardarbību ģimenes locekļu starpā, kā arī vardarbību starp tuvajiem partneriem.

1.2. Pētījumi par vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē

Autore, lai varētu veikt pētījumu par sociālā darbinieka lomu pret vardarbībā cietušajām sievietēm, ir veikusi pētījuma analīzi un analizējusi dažādus literatūras avotus. Autore analizēja pētījumus, kas saistīti ar tēmu par vardarbību pret sievieti.

Pasaules Veselības Organizācijas (*World Health Organization*) (PVO) pētījumā vairāk nekā ceturtdaļa no sievietēm vecumā no 15 līdz 49 gadiem, kuras ir bijušas attiecībās, vismaz reizi dzīves laikā (kopš 15 gadu vecuma) ir bijušas pakļautas tuvā partnera fiziskai un /vai seksuālai vardarbībai. Visā pasaulē 38 % no visām sievietēm slepkavībām pastrādā tuvie partneri. Vardarbībai, ko veic laulātā persona, visā pasaulē 6 % sievietes ziņo, ka viņas ir seksuāli aizskāris kāds cits, nevis partneris, lai gan dati par šāda veida seksuālo vardarbību ir ierobežotāki (World Health Organization, 2021a).

Valsts rīcības plāna izstrāde ir būtisks solis ceļā uz efektīvu vardarbības novēršanu. Tas ir veids, kā valstīm noteikt, kā vardarbība ietekmē veselību, valsts ekonomikas dzīvotspēju, iedzīvotāju drošību. Tas valsts politikas veidotājiem sniedz iespēju risināt jautājumus par vardarbības mazināšanas ilgtspēju. Kā norādīts Pasaules Veselības Organizācijas ieteikumos, ziņojumā par vardarbību un veselību, valsts rīcības plānā jāietver: mērķi, prioritātes, stratēģijas, pienākumi, grafiks un novērtēšanas mehānisms, un pietiekamus finanšu resursus vardarbības mazināšanas plāna īstenošanai. Plāna pamatā jābūt arī dažādu valsts un nevalstisko organizāciju koordinēšanas mehānismiem vietējā un valsts līmenī, veicinot sadarbību starp nozarēm, organizācijām, kas pilnvarotas periodiski pārraudzīt un ziņot par progresu. Tādēļ valsts rīcības plāna formulēšana ietver ievērojamus laika resursus un citus resursus (World Health Organization, 2014).

Vardarbība pret sievietēm var ietvert gan nejaušas darbības, gan ilgstošu vardarbību ilgstošā laika periodā, kas var būt fiziska, psiholoģiska vai seksuāla. Daži pētījumi ir atklājuši,

ka sievietes, visticamāk, piedzīvo vardarbību no pazīstama cilvēka, ieskaitot autoritātes, vecākus, dēlus, vīrus un partnerus vīriešus. Pētījumos var apskatīt, ka viena no visizplatītākajām vardarbība pret sievieti formām ir tuvinieku vardarbība, kas var ietvert izvarošanu, fizisku vardarbību un psiholoģisku vardarbību, piemēram, izolāciju no ģimenes un draugiem. Pasaules Veselības Organizācijas aplēses liecina, ka vardarbībai ir pakļautas 100 līdz 140 miljoniem sieviešu un meiteņu (Blanchfield, Margesson, & Seelke, 2009).

Nemot vērā vardarbības pret sievietēm ievērojamo ietekmi, ES dalībvalstīs aizvien lielāks uzsvars tiek likts uz šīs problēmas izplatības izpēti. Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūra (FRA) 2020. gadā veica “Pamattiesību apsekojuma pētījumu”, kura ietvaros tika secināts, ka liela daļa vardarbībā cietušo sieviešu par pārdzīvoto neziņo ne policijai, ne cietušo atbalsta organizācijām. Pēdējos piecos gados 8 % sieviešu Latvijā ir pieredzējušas fizisku vardarbību, un 36 % emocionālu vardarbību, savukārt pēdējo 12 mēnešu laikā fizisku vardarbību ir piedzīvojuši 5 % sieviešu, bet emocionālu – 23 %. Lielākā daļa jeb 76 % no fizisku vardarbību piedzīvojušām sievietēm to nebija nevienam teikušas, kas ir augstāks rādītājs nekā vidēji ES (68 %), savukārt, par emocionālu vardarbību netika ziņots 83 % gadījumu (ES – 80 %). Fizisku vardarbību sievietes visbiežāk ir piedzīvojušas no ģimenes locekļa vai radnieka (37 %) puses, savukārt emocionālu vardarbību no kāda, ko tās nepazīna (35 %) (Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde, 2020). Kā arī dati liecina, ka koronavīrusa infekcija (Covid-19) pandēmijas laikā, kad tika ieviesta izolācija mājoklī, pieaudzis vardarbības ģimenē gadījumu skaits, norāda Eiropas Dzimumu līdztiesības institūts 2021. gada ziņojumā “Covid-19 pandēmija un tuva partnera vardarbība pret sievietēm ES” (Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde, 2020).

Eiropas Savienības Pamattiesību Aģentūra 2012. gadā veica pētījumu “Vardarbība pret sievietēm: ES mēroga apsekojums”, kura laikā notika tiešas intervijas ar 42 000 sievietēm visās 28 ES dalībvalstīs. Latvijā tika intervētas 1513 sievietes. Saskaņā ar pētījumu 39 % no Latvijā aptaujām sievietēm savā dzīves laikā pēc 15 gadu vecuma sasniegšanas vismaz vienu reizi ir piedzīvojušas fizisku un/vai seksuālu vardarbību. Šis rādītājs ir augstāks par vidējo ES – 33% un ierindo Latviju 7. vietā. 32% no aptaujātajām sievietēm norādīja, ka ir cietušas no sava partnera (vīra vai drauga) fiziskas un/vai seksuālas vardarbības vismaz vienu reizi kopš 15 gadu vecuma. Salīdzinot ar citām ES valstīm šis rādītājs ir visaugstākais ES. Vienīgā valsts, kurai arī ir tāds pats rādītājs, ir Dānija. 17% no sievietēm Latvijā cieš no citu, kas nav sievietes partneris, vardarbības. Un tikai 1/4 no šiem pāridarītājiem nav bijuši sievietei zināmi. Pārējie ir bijuši sievietei zināmi – darba kolēģi, skolas biedri, tuvinieki, draugi un paziņas (Vardarbība pret sievietēm: ES mēroga apsekojums, 2012).

Lai arī ES tiek veidoti Eiropas līmeņa pasākumi, kas var palīdzēt novērst ar dzimumu saistītu vardarbību, tomēr 2014. gada martā Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras publicētā pētījuma „Vardarbība pret sievietēm – Eiropas Savienības mēroga apsekojums” rezultāti liecina, ka liela daļa vardarbībā cietušo sieviešu par pārdzīvoto neziņo ne policijai, ne cietušo atbalsta organizācijām. 38,6 % sieviešu Latvijā ir pieredzējušas fizisku vai seksuālu vardarbību kopš 15 gadu vecuma, bet 6,3 % – pēdējo 12 mēnešu laikā, 32,1 % no šīm sievietēm to nebija nevienam teikušas, kas ir vairāk nekā divas reizes biežāk nekā vidēji ES. 60 % sieviešu Latvijā ir pieredzējušas psiholoģisko vardarbību no esošā vai bijušā partnera, 14 % – izsekošanu (Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde, 2019).

Plašs pētījumu klāsts parāda vardarbības pret sievietēm nopietnās sociālās sekas. Daudzās sabiedrībās sievietes sniedz emocionālu un finansiālu atbalstu ģimenēm un kopienām. Pētījumi ir parādījuši, ka vardarbība un vardarbības sociālā stigmatizācija negatīvi ietekmē sieviešu un meiteņu spēju pilnībā piedalīties un dot ieguldījumu savās kopienās. Pētījumi arī atklāja, ka sievietes, kuras piedzīvo vardarbību, retāk strādā darbu un biežāk dzīvo nabadzībā nekā tās, kuras nepiedzīvo vardarbību. Vardarbība un bailes no vardarbības var likt dažām sievietēm izvairīties no sabiedriskām vietām, piemēram, skolām un darbavietām (Blanchfield, Margesson, & Seelke, 2009).

Daži pētījumi arī atklāja, ka sievietēm ir mazāka iespēja piedalīties politiskajās aktivitātēs vai attīstības projektos fiziskas vardarbības draudu dēļ. Turklāt dažos pētījumos ir atklāts, ka uzmācšanās un seksuāla vardarbība veicina zemu līmeni uzņemšanai austskolā vai mācību pamešanu augstskolās. Vardarbības pret sievieti ietekme uz veselību ir ievērojama, un daudziem upuriem ir gan tūlītējas, gan ilglaicīgas smagas fiziskās un garīgās veselības sekas. Daudzi pētījumi ir atklājuši, ka sievietēm un meitenēm, kuras piedzīvo vardarbību, ir lielāks fiziskās un reproduktīvās veselības risks (Blanchfield, Margesson & Seelke, 2009).

Aplūkojot 2019. gada Latvijas Universitātes ziņojuma „Stiprinot ģimenes, kopienas un attiecības: antropoloģiska pieeja vardarbības izpētē” datus par vardarbību pret sievietēm un bērniem Latvijā, ir redzams, ka no vardarbības cietušo sieviešu, kuras ir vērsušās pēc palīdzības stacionārā, skaits ir pakāpeniski samazinājies. Bet attiecības lielums starp cietušām sievietēm no vardarbības un cietušām sievietēm no vardarbības ģimenē ir palicis nemainīgs un pat nedaudz pieaudzis 44 % 2016. gadā un 38 % 2008. Aplūkojot statistiskos datus desmit gadu periodā, var pamanīt, ka kopumā traumu skaits sievietēm ir būtiski samazinājies, tomēr joprojām liela daļa vardarbības notiek mājās (Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Antropoloģijas studiju nodaļa, 2019b).

Pēc Latvijas republikas centrālās statistikas datiem Latvijā aptuveni katra trešā sieviete savā dzīves laikā ir cietusi no vardarbības ģimenē, turpretī vīrieši pamatā cieš no vardarbības

ārpus partnerattiecībām. Lai pilnvērtīgi novērtētu vardarbības izplatību un cēloņus, ES plāno dalībvalstīs īstenot ar dzimumu saistītu vardarbības apsekojumu 2020. – 2021. gadā (Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde, 2019).

Kaut gan Latvijā biežāk lieto terminu „vardarbība ģimenē”, tas ir cieši saistīts un daļēji arī pārklājas ar terminu „vardarbība pret sievietēm” un terminu „ar dzimumu saistītu vardarbība pret sievietēm” (gender-based violence against women). Starptautiskajos dokumentos, pētījumos un dažādu valstu normatīvajos aktos vardarbība pret sievietēm ģimenē visai bieži tiek skatīta kā viens no vardarbības pret sievietēm veidiem, uzsverot, ka vardarbība ģimenē skar sievietes nesamērīgi vairāk kā vīriešus. Vardarbība ģimenē pret partneri bieži vien ir saistīta ar vardarbību pret bērniem (Latvijas Republikas Labklājības ministrija, 2015).

Vēl viens pētījums par vardarbību pret sievietēm ir PVO veiktais pētījums „Vardarbības pret sievietēm globāls un reģionāls novērtējums. Intīmo partneru vardarbības un ne partneru seksuālās vardarbības izplatība un ietekme uz veselību”, kas tika publicēts 2013.gadā. Šis pētījums ir pirmais mēģinājums apkopot globālus un reģionālus datus par intīmo partneru vardarbības (turpmāk – IPV) un ne partneru seksuālās vardarbības izplatību, analizējot datus, kas iegūti vairākos iepriekšējos PVO reģionālajos pētījumos. Saskaņā ar iegūtajiem datiem katra trešā sieviete pasaulē savas dzīves laikā ir cietusi no partnera fiziskās un/ vai seksuālās vardarbības vai ne partnera seksuālās vardarbības. Pētījumā secināts, ka sievietes, kuras pārcietušas partnera fizisku vai seksuālu vardarbību, saskaras ar nopietnākām veselības problēmām (Latvijas Republikas Labklājības ministrija, 2015).

Raugoties uz vardarbības novēršanas politikas institucionālo ietvaru, vardarbības politika sākotnēji tikusi ietverta Labklājības ministrijas atbildības jomā, taču pēdējos gados aktīvu interesi par jomu izrādījusi Tieslietu ministrija. Abām ministrijām ir atšķirīga pieeja vardarbības jautājuma risināšanai, kas visspilgtāk izpaudās pretējās nostājās par pievienošanos Eiropas Padomes Konvencijai par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. Tomēr tieslietu sektorā notikušas lielākās pārmaiņas vardarbības novēršanas jomā, paplašinot vardarbības ģimenē definīciju un nodrošinot upuru pagaidu aizsardzību. Vienlaikus pēdējās Tieslietu ministrijas iniciatīvas veidotas vairāk paralēli kā saskaņā ar labklājības sektora politiku un izmanto likuma instrumentus, nevis rīcības politikas rīkus mērķu sasniegšanai. Veselības sektorā šai jomai ir salīdzinoši zema prioritāte un nav iezīmēta aktīva rīcība, lai arī veselības aprūpes sektors Labklājības ministrijas dokumentos ir minēts gan kā dzimumu nevienlīdzības izpausmes joma, gan vardarbības atpazīšanas sektors (Vardarbības novēršanas politika Latvijā, 2019).

Kā jau tika minēts, vardarbības mazināšanā liela loma ir valstiskajam regulējumam, tomēr darbā ar vardarbības upuriem un pāri darītājiem nepieciešams pielietot konkrētus rīkus.

Tāpēc turpmāk tiks apskatīta lomu teorija un spēka perspektīvas pieeja, kas tiek izmantota faktiskajā sociālajā darbā un ar kuru palīdzību problēmas tiek risinātas. Darba turpinājumā autore analizēs lomu teoriju (*role theory*) un spēka perspektīvas pieeju (*strenght perspective*).

2. TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS SOCIĀLĀ DARBINIEKA LOMAS IZPĒTĒ DARBĀ AR VARDARBĪBĀ CIETUŠĀM SIEVIETĒM

Sociālā loma - tā ir paredzamā uzvedības sistēma, ko nosaka regulatīvie pienākumi un tiesības uz šiem pienākumiem (Sociālās lomas nosaka sociālais statuss, 2019). Lai palīdzētu mazināt vardarbību ģimenē, sociālais darbinieks izmanto dažādas lomas, jo cilvēks, kas ir sociāla būtne, mijiedarbojas ar dažādām sociālajām grupām, piedalās dažādās kopīgās darbībās, ir dažādu sociālo grupu loceklis. Katrā no šīm grupām indivīds aizņem dažādas lomas, veic dažādas funkcijas. Ar personības jēdzienu šādas koncepcijas kā "sociālā loma" un "sociālais statuss" ir nesaraujami saistītas (Sociālās lomas nosaka sociālais statuss, 2019). Tāpēc turpmāk tiks plašāk analizēta lomu teorija un tās pielietojums praksē. Nodaļas ietvaros pētījuma autore analizēs lomu teoriju, spēka perspektīvas pieejas darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē un sociālā darbinieka specifiku ar vardarbībā cietušām sievietēm.

2.1. Lomu teorija un sociālā darbinieka loma darbā ar vardarbībā cietušu sievieti ģimenē

Ir daudz veidu, kā cilvēki var ietekmēt mūsu uzvedību, bet, iespējams, viens no svarīgākajiem ir tas, ka citu klātbūtne, šķiet, rada cerības. Mēs negaidām, ka cilvēki izturēsies nejauši, bet konkrētās situācijās izturēsies noteiktā veidā. Katra sociālā situācija ir saistīta ar savām īpašajām cerībām par "pareizu" uzvedības veidu. Šādas cerības dažādās grupās var atšķirties. Viens no veidiem, kā šīs cerības kļūst acīmredzamas, ir tas, kad mēs aplūkojam cilvēku lomu sabiedrībā. Sociālās lomas ir tā daļa, ko cilvēki spēlē kā sociālās grupas dalībnieki. Ar katru jūsu uzņemto sociālo lomu jūsu uzvedība mainās, lai atbilstu cerībām, kas jums un citiem ir attiecībā uz šo lomu (Makleods, 2008).

Sociālā darbinieka darbā ļoti svarīga ir profesionāla lomu ievērošana. Tā palīdz saglabāt robežas starp klientu un sociālo darbinieku. Darbinieka – klienta attiecības, kas balstītas uz izplūdušu robežu un lomu pamata, varbūt destruktīvas (Reamer, 2013)

Lomu teorija ikdienas darbību konceptualizē kā rīcību iekšpus sociāli noteiktām kategorijām (piemēram, māte, darbinieks, sieva). Katra sociālā loma ir tiesību, pienākumu, cerību, normu un uzvedības kopums, ar kuru personai jāsaskaras un jāpilda. Šī teorija sakņojas novērojumā, ka cilvēki izturas paredzami un ka indivīda uzvedība ir specifiska kontekstam, balstoties uz sociālo stāvokli un citiem faktoriem (Alex & Michalos, 2014).

Loma attiecas uz sociālajām cerībām un ģimenes lomu sociālajiem scenārijiem - kā lomas ir veidojušas kultūras konvencijas un sabiedrības kolektīvās ideoloģijas. Viens no lomu teorijas aspektiem pēta to, kā lomas tiek apgūtas sociālās mijiedarbības procesā. Tas ir, cilvēki mijiedarbojas ar citiem, viņi sevi un citus uzskata par noteikta statusa iemītniekiem un apgūst darbības vadlīnijas. Citiem vārdiem sakot, ir noteikti sociālie scenāriji vai cerības, kas saistītas ar noteiktām lomām (Aartsen & Hansen, 2020).

Autore piekrīt, ka sociālie darbinieki ir atbildīgi par to, lai palīdzētu indivīdiem, ģimenēm un cilvēku grupām tikt galā ar problēmām, ar kurām viņi saskaras, lai uzlabotu savu klientu dzīvi. Viens no aspektiem ir prasmju mācīšana un tādu mehānismu izstrāde, lai klienti varētu paļauties uz viņu dzīves un pieredzes uzlabošanu (Fanning, "n.d.").

Sociālais darbinieks, strādājot ar klientu vardarbības mazināšanai, izmanto dažādas lomas. Dinneka ir ieteikusi izmantot advokāta, padomdevēja, starpnieka, pētnieka, pedagoga, lietu vadītāja, kopienas pārmaiņu aģenta, koordinatora, brokera, pārvaldnieka lomas sociālajā darbā (Dinneka, 2015).

Advokāta lomā sociālais darbinieks cīnās par to cilvēku tiesībām, kuriem sabiedrība nepiešķir rīcībspēju, ar mērķi pārstāvēt klientu. Sociālais darbinieks klientu vārdā runā tad, kad citi neklausīsies vai kad klienti to nespēj. Padomdevēja lomā sociālais darbinieks palīdz klientiem paust savas vajadzības, noskaidrot savas problēmas, izpētīt risinājuma stratēģijas un izmantot intervences stratēģijas, lai attīstītu un paplašinātu klientu spējas efektīvāk risināt savas problēmas. Šīs lomas galvenā funkcija ir iedrošināt cilvēku, nostiprinot viņa personiskās spējas un spējas efektīvāk risināt savas problēmas. Starpnieka lomā sociālais darbinieks iejaucas strīdos starp pusēm, lai palīdzētu tām rast kompromisus, samierināt atšķirības un panākt abpusēji apmierinošus līgumus. Mediators ieņem neitrālu nostāju starp iesaistītajām pusēm. Pētnieka lomā sociālais darbinieks novērtē prakses darbības un kopā ar citiem novērtē programmas rezultātus. Pētnieks kritiski analizē literatūru par attiecīgiem interesējošiem tematiem un izmanto šo informāciju praksē. Pētnieks paplašina un dalās zināšanās, un cenšas uzlabot sociālā darba efektivitāti. Pedagoga lomā sociālie darbinieki ir iesaistīti cilvēku izglītošanā par resursiem un to, kā attīstīt noteiktas prasmes, piemēram, budžeta veidošanu, bērnu aprūpes disciplīnu, efektīvu komunikāciju, medicīniskas diagnozes nozīmi un vardarbības novēršanu. Lietu vadītāja lomā sociālais darbinieks atrod pakalpojumus un palīdz saviem klientiem piekļūt šiem pakalpojumiem. Lietu pārvaldība ir īpaši svarīga sarežģītās situācijās un attiecībā uz tiem, kuri ir bezpajumtnieki vai gados vecāki cilvēki, kuriem ir hroniskas fiziskas vai garīgas veselības problēmas, kuri ir invalīdi, mājas vai citu vardarbīgu noziegumu upuri, vai ir neaizsargāti bērni. Kopienas pārmaiņu aģents sociālais darbinieks piedalās grupā vai organizācijā, kas cenšas uzlabot vai pārstrukturēt kādu

kopienas pakalpojumu sniegšanas aspektu. Kopienas pārmaiņu aģents, strādājot ar citiem, izmanto problēmu risināšanas modeli, lai identificētu problēmu, pieprasītu kopienas ieguldījumu un plānotu izmaiņas. Kopienas pārmaiņu ierosinātājs rīkojas saskaņoti, lai panāktu plānotās pārmaiņas vairākos līmeņos, kas palīdz novirzīt institucionālo resursu koncentrēšanos noteiktu mērķu sasniegšanai. Koordinatora lomā sociālie darbinieki ir iesaistīti cilvēku grupu apvienošanā dažādiem mērķiem, tostarp kopienas attīstībai, pašizstāvēbai, politiskajai organizācijai un politikas izmaiņām. Sociālie darbinieki ir iesaistīti kā grupu terapeiti un uzdevumu grupu vadītāji. Brokera lomā sociālais darbinieks ir atbildīgs par to, lai savlaicīgi identificētu, izvietotu un saistītu klientus ar nepieciešamajiem resursiem. Kad klienta vajadzības ir novērtētas un ir noteikti potenciālie pakalpojumi, brokeris palīdz klientam izvēlēties vispiemērotāko pakalpojuma iespēju un palīdz risināt sarunas par pakalpojumu sniegšanas noteikumiem. Šajā darbā sociālais darbinieks ir arī atbildīgs par pakalpojumu kvalitāti, kvantitāti un pieejamību. Pārvaldnieka lomā sociālie darbinieki var labāk ietekmēt politikas maiņu un/vai attīstību un lielākā mērā aizstāvēt visus maznodrošinātos (Dinneka, 2015).

Sociālajiem darbiniekiem ir jābūt labai sadarbībai ar institūcijām un vienotai informācijas sniegšanai, lai spētu palīdzēt vardarbībā cietušai sievietei ģimenē, bet ne vienmēr tā notiek. Sociālie darbinieki un likumsargi parasti strādā kopā ar ģimenēm, kuras piedzīvo vardarbību, kur sociāliem darbiniekiem un likumsargiem ir atšķirīgas un dažkārt pretrunīgas lomas. Sociālie darbinieki veic novērtējumus, lai noteiktu atbilstošu iejaukšanos ģimenes lokā, savukārt policisti vāc pierādījumus lietošanai tiesā. Lai uzlabotu sadarbību, sociālajiem darbiniekiem ieteicams iepazīties ar vietējo politiku, apmācību un attieksmi. Sadarbība, visticamāk, tiktu uzlabota, ja sociālie darbinieki un likumsargi šajās lietās strādātu kā komanda (McClennen, Keys, & Dugan - Day, 2016).

Sociālo darbinieku Ētikas kodekss nosaka "Sociālais darbs ir profesija, kas veicina sociālu pārmaiņu rašanos, cilvēka savstarpējo attiecību risināšanu, sekmē cilvēka brīvību un iespēju paplašināšanu, lai paaugstinātu labklājību" (Latvijas sociālo darbinieku ētikas kodekss, 2001, 1.lpp.), tādēļ pret vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē vislabāk sociālais darbinieks pilda trīs sociālā darba lomas, kas ir advokāta loma, padomdevēja loma un sociālā lietu vadītāja loma, sniedzot psihosociālu palīdzību, novērtējot apdraudējumu un plānojot drošības pasākumus, kā arī motivējot sievietes sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanai vai uzlabošanai. Jo pēc palīdzības vēršas cilvēks, kuram ir nepieciešama aizstāvība ne tikai no varmākas, bet arī atbalsts un palīdzība rehabilitācijas procesa uzsākšanai pēc pārciestās vardarbības, pārstāvniecība sadarbības institūcijās, tai skaitā, policija, bāriņtiesa, ja ir iesaistīti bērni (Latvijas sociālo darbinieku ētikas kodekss, 2001).

Būtiski, lai sociālais darbinieks ievērotu savas profesionālās lomas, ir arī tādēļ, lai pats sociālais darbinieks sevi nepakļautu riskam, iestrēgstot vardarbības trijstūrī jeb Karpmana trijstūrī. Karpmana dramatiskais trīsstūris nosaka lomas, kuras cilvēki uzņemas (un var pārslēgties starp tām) stresa, emocionālās situācijās vai konfliktu situācijās. Dr. Stīvens Karpmans noteica trīs galvenās lomas, kas parādās: vajātājs, upuris un glābējs. Mēs bieži varam pievērst uzmanību kādai noteiktai lomai. Tomēr realitāte ir tāda, ka mēs pārvietojamies pa trim lomām. Dažādi apstākļi mūs pavada pie viena vai otra noteikta uzvedības modeļa (Kissell, 2020).

Līdzcietība pret klientu un dusmas uz viņam izdarīto netaisnību var iesaistīt sociālo darbinieku glābšanas trijstūrī, un sociālais darbinieks ieņem glābēja lomu. Emocionāla identificēšanās ar klientu un savu robežu pazaudēšana sociālo darbinieku padara par upuri. Esot upura lomā pieaug bezspēcības izjūta par nespēju tikt galā ar emociju uzplūdiem un situāciju, vairojas trauksme, bailes un vaina, kas izraisa dusmu uzkrāšanos, pārvēršot sociālo darbinieku jau par varmāku pret klientu vai kolēģiem, vai pats savā ģimenē (Talsu novads, "b.g.").

2.2. Spēka perspektīva darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē

Lai varētu sasniegt pētījuma mērķi un iegūtu atbildes uz pētnieciskajiem jautājumiem tiek apskatīta spēka perspektīva darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē. Spēka perspektīvas iegūšana var notikt, ja indivīdam ir izvēles iespējas risinājumu, resursu, kā arī lemšanas ziņā (Apine & Roga, 2011).

Kansas Universitātes Sociālās labklājības skolas profesors Denis Salībjijs saka, ka spēka perspektīva saskan ar sociālā darba vērtībām. Tas veicina pašnoteikšanos un augstu vērtē kultūru kompetences. Spēka perspektīva ir plaša, tāpēc to var izmantot jebkurā sociālā darba vidē, un tam ir ietekme uz mikro, mezo un makro līmeņa praksi. Spēka perspektīva ir bijusi plaši izplatīta, pieņemta visās sociālā darba izglītības programmās un tiek konsekventi izmantota tiešajā praksē kopā ar klientiem. Metodes plašā izmantošana pierāda, ka sociālā darba profesionāļi atbalsta šo ideju un redz tai jēgu un tās efektivitāti. Spēka perspektīva apliecina, ka sociālie darbinieki neizvairās vai ignorē izaicinājumus (Saleebey, 1992).

Problēmu risināšana ir viens no sociālā darba pamata uzdevumiem. Vienmēr svarīgi izprast problēmas cēloņus, veidošanos un sekas, kas prasa sociālā darbinieka un klienta ciešu sadarbību. Sociālajā darbā problēmas „nesējs” ir persona, kas ir sociālā darbinieka klients. Kāds ir šis cilvēks, kāda ir viņa identitāte, tāda ir viņa problēmas uztvere, izpratne un spējas to risināt. Līdz ar to aktuāls ir jautājums par klienta personisko, grupas un sociālo identitāti. Sociālā darba intervencē svarīgi veicināt klienta identitātes maiņu – no neveiksmes identitātes

uz veiksmes identitāti, klienta negatīvo paštēlu mazināt un stiprināt pozitīvo, piesaistīt resursus, iedrošināt un atbalstīt. Klienta identitātes maiņa izpaustos klienta uzvedības/rīcības maiņā un pozitīvas sociālās funkcionēšanas pieaugumā. Tas arī ir sociālā darba rezultāts. Galvenais sociālajā darbā ar vardarbībā cietušajām sievietēm ir palīdzēt saskatīt viņās pašās resursus un izmantot viņu stiprās puses – prasmes, zināšanas, spējas, spēku un potenciālu (Apine & Roga, 2011).

Autore Lisa Pattoni, kas ir pakalpojumu attīstības vadītāja Skotijas prasmju attīstībā uzskata, ka par spēka perspektīvu tiek pieņemts tas, ka visiem klientiem un videi ir stiprās puses, kuras var izmantot, lai uzlabotu dzīves kvalitāti. Otrkārt, motivācijai jānotiek konsekventi, kur uzsvars tiek likts uz pašnoteiktajām klientu stiprajām pusēm. Treškārt, tas notiek tikai ar ģimenes un cilvēka izpēti (klausītāja un stāstītāja attiecības), meklējot un uzsverot klienta stiprās puses un resursus, un ka viss atrodas klienta rokās. Ceturtkārt, "upura vainošana" ir pretrunā ar klienta stiprajām pusēm pat visnelabvēlīgākajā vidē, kas noved pie pietā pieņēmuma, ka visas vides, neatkarīgi no tā, cik nelabvēlīgas, satur izmantojamus resursus (The Institute for Research and Innovation in Social Services, 2012).

Viens no spēka perspektīvas prakses mērķiem ir dot cilvēkiem iespēju palūkoties tālāk par savām tūlītējām un reālajām problēmām, un uzdrīkstēties iztēloties nākotni, kas viņus iedvesmo, dodot cerību, ka apstākļi var uzlaboties. Ir pierādīts, ka uz spēku balstītas pieejas ir efektīvas, lai attīstītu un saglabātu cilvēkā cerību, un līdz ar to daudzos pētījumos tiek minēti pierādījumi par uzlabotu labsajūtu (The Institute for Research and Innovation in Social Services, 2012).

Malkolms Peins par spēka perspektīvu raksta, ka sociālā darba praksē spēka perspektīva ir parādījusies kā alternatīva klientiem, kuri ir vairāk orientēti uz pataloģijām pieņemot lēmumus un risinot savas problēmas. Tā vietā, lai koncentrētos uz klientu problēmām un trūkumiem, spēka perspektīva ir vērsta uz klientu spējām, talantiem un resursiem. Sociālais darbinieks, kas praktizē, izmantojot šo pieeju, pilnībā koncentrējas uz klientu stiprajām pusēm un aktīvu apzināšanu, palīdzot viņiem mērķu sasniegšanā (Payne, 2020).

Praktizēšana no spēka perspektīvas prasa, lai mainītu klienta domāšanas veidu, pieeju un sadarbību ar klientu. Tā vietā, lai koncentrētos uz problēmām, jāpalīdz klientam atrast iespēju – traumu un problēmu vietā ieraudzīt resursus kā ar tām pats klients var tikt galā. Formula ir vienkārša: klientu intereses, iespējas, motivācija, resursi un emocijas, lai sasniegtu viņu cerības un sapņus, palīdz viņiem atrast ceļu uz šiem mērķiem, un atmaksa klientam ir uzlabota ikdienas kvalitāte (Payne, 2020).

Spēka perspektīvas aspektu īstenošana ietver radikālu pāreju no problēmas vai patoloģiskām perspektīvām. Lai sāktu, pašai spēka perspektīvas idejai ir jānodrošina, ka viss, ko dara sociālais darbinieks, būs paredzēts, lai palīdzētu atklāt un izpētīt, un izmantot klienta stiprās puses un resursus, palīdzot viņam sasniegt savus mērķus un īstenot savus sapņus (Payne, 2020).

Spēka perspektīva pēc būtības ir pretrunā ar tipiskajiem sociālā darba prakses medicīniskajiem vai patoloģiskajiem modeļiem. Spēka perspektīvas skatījumā sociālais darbinieks vairs nav vienīgais eksperts, kurš identificē problēmu, nosauc to un pēc tam izmanto noteiktu paņēmieni teoriju veidu, kā novērst patoloģisko stāvokli. Spēka perspektīva ir alternatīvs veids, kā cilvēks pats sev spēj palīdzēt. Tā ir būtiska pārmaiņa gan sociālā darba praktizētājiem, gan klientiem, jo klientam tiek dota iespēja pašam sev palīdzēt (Payne, 2020).

Spēka perspektīvas septiņi svarīgākie principi:

1. Tiek atzīts, ka cilvēkiem ir daudz stiprās puses un spēja turpināt mācīties, augt un mainīties;
2. Intervences centrā ir to cilvēku stiprās puses un vēlmes, ar kuriem tiek strādāts;
3. Tiek uzskatīts, ka kopienas un sociālā vide ir resursu pilna;
4. Pakalpojumu sniedzēji sadarbojas ar cilvēkiem, ar kuriem viņi strādā;
5. Intervences pamatā ir pašnoteikšanās;
6. Ir atņemšanās stiprināt;
7. Problēmas tiek uzskatītas par indivīdu mijiedarbības rezultātu, nevis atsevišķu personu, organizāciju vai struktūru deficītu (Stuart, 2012).

Sociālajos dienestos, lai pielietotu un analizētu vardarbībā cietušas sievietes strādāt ar sevi un domāt, ko klients var darīt savādāk, tad spēka perspektīva nenodrošina īpašas metodes, ko izmantot, strādājot ar personu, ģimeni, grupu vai kopienas. Tas piedāvā domāt par sevi kā par sadarbību ar citu cilvēku, kurš var radīt labāku dzīvi, jo saprot, kā tas izskatītos. Šīs pozīcijas ieņemšana nozīmē, ka darba ņēmējs neuzskata, ka problēma veido visu cilvēka dzīvi (Payne, 2020).

Sociālajā darbā klientiem jābūt motivētiem risināt un atzīt problēmas ar ko saskaras. Tāpēc pāreja uz spēka perspektīvu nenoliedz problēmas, cīņas vai izaicinājuma esamību, ar kuru saskaras klients. Tas nenoliedz klienta piedzīvotās sāpes un brūces. Sociālais darbinieks atzīst, atpazīst un izskaidro problēmu un sāpes (Payne, 2020).

Sievietēm, kuras cietušas no vardarbības, ir pazemināts pašvērtējums, bailes, kauns, nespēja ieraudzīt izeju no vardarbības loka, nespēja saredzēt resursus un iespēju dzīvot drošā vidē, tādēļ, pēc darba autores domām, tieši spēka perspektīvas pieeja ir visefektīvākā sociālā darbinieka metode, lai palīdzētu klientei izmainīt savu dzīvi un uzlabot tās kvalitāti

ilgtermiņā. Spēka perspektīvas metode ir balstīta uz pašnoteikšanos un pašpalīdzību, kas spēj radīt drošības sajūtu un vairo pašvērtējumu, jo kliente pati ir atradusi savus resursus gan ārējus, gan iekšējus savas dzīves kvalitātes uzlabošanai. Šī metode darbojas ilgtermiņā ar augstu pozitīva rezultāta iespējamību (Payne, 2020).

Sociālā darba mikro prakses uzmanības centrā ir ne tikai konkrēta persona, bet arī vide kā daudzdimensionāls kopums. Samērā vienkārša un veiksmīga shēma, pie nosacījuma, ja personas vidē ir pietiekoši laba sociālā atbalsta sistēma. Sociālajā darbā sociālā atbalsta sistēmas veicina iekļaušanos un tām ir noteicoša nozīme, nosakot klienta sociālās funkcionēšanas līmeni. Piederībai ir trīs apakšsfēras jeb domēni: 1) Fiziskā piederība – definēta kā saikne ar fizisko vidi: māja, darba vieta, kaimiņi, skola un kopiena. 2) Sociālā piederība – pieņemšanas un iekļaušanas izjūta, ko personai sniedz sociālā vide: nozīmīgas personas, ģimene un tuvinieki, draugi, kolēģi, kaimiņi, kopiena. 3) Kopienas piederība attiecas uz piekļuvi kopienas resursiem un iespējām tos izmantot: gūt ienākumus, saņemt veselības un sociālos pakalpojumus, būt nodarbinātam, iegūt izglītību, piedalīties interešu programmās un citās kopienas aktivitātēs (Apine & Roga, 2011).

Strādājot sociālajā dienestā ir jābūt savstarpējām sociālā darbinieka un klienta darba attiecībām, kuru pamatā ir palīdzošās attiecības, kas jāveido tā, lai klients pats spētu saskatīt savu problēmu. Līdz ar to pastāv lielāka iespēja, ka klients uzņemas aktīvi līdzdarboties savas problēmas risināšanā, savukārt sociālajam darbiniekam ir jāpalīdz tā, lai klients nemazinātu savu autonomiju mērķa sasniegšanā (Apine & Roga, 2011).

2.3. Sociālā darbinieka specifika ar vardarbībā cietušām sievietēm

Lai sociālais darbinieks varētu sākt strādāt ar vardarbības situācijām, jāpatur prātā divi faktori – pirmkārt, iejaukšanās notiek savstarpējo attiecību sistēmā un, otrkārt, iejaukšanās tiek veikta multidisciplināri, pastāvīgi aktivizējot dažādus pakalpojumu dienestus un institūcijas, kas tiek aicinātas spēlēt dažādas lomas un veikt dažādus uzdevumus (Kuldīgas novada pašvaldības aģentūra “Sociālais dienests”, 2011).

Sociālajiem darbiniekiem ir jāapzinās, ka vardarbība ir kompleksa ģimenes attiecību patoloģija, kurā arī bērni ir dziļi iesaistīti. Neraugoties uz specifiskajiem psihoterapijas instrumentiem, tā ir tieši visas ģimenes patoloģija, kas ir jāapzinās un jāizprot, vispirms rūpīgi izanalizējot cēloņus, kas specifiskā situācijā noved pie vardarbības (ģimenes attiecību diagnoze), un tādējādi izvērtējot iespēju atjaunot veselīgas attiecības ģimenē (prognoze). Tā ir problēma, kas ietver dažādas iejaukšanās jomas no juridiskajām līdz medicīniskajām un psihosociālajām, ir svarīgi, lai šī pieeja būtu interdisciplināra, integrējot un koordinējot dažādas zināšanu jomas (Kuldīgas novada pašvaldības aģentūra “Sociālais dienests”, 2011).

Lai uzsāktu sociālā gadījuma intervenci vardarbībā cietušai sievietei, sociālajam darbiniekam jāņem vērā un secīgi jāievēro šīs četras fāzes:

- Atklāšana - attiecas uz vardarbības pazīmju atklāšanu;
- Aizsardzība - iejaukšanās, kas orientēta uz vardarbības novēršanu un tiek pielāgota nodarījuma smagumam;
- Vērtēšana - šajā fāzē vērtējums tiek veikts trīs līmeņos - pirmkārt, pārciestās traumas raksturs un smagums individuālajā un attiecību aspektā, otrkārt, vardarbības veicēja spēja saskatīt / apzināties savu atbildību par vardarbību, treškārt, vidēji līdz ilgtermiņā pieejami aizsardzības resursi;
- Multidisciplināra sadarbība – izveidot starpinstitucionālu sadarbības tīklu gadījuma risināšana, piesaistot visus nepieciešamos speciālistus (Kuldīgas novada pašvaldības aģentūra “Sociālais dienests”, 2011).

Darba autore uzskata, ka sabiedrībā joprojām pastāv mīts, ka tas, kas notiek ģimenē, paliek ģimenē, un pārsvarā sievietes, kuras pārcietušas vai cieš no vardarbības, izvairās ar kādu par to runāt, kaunas un noslēdzas sevī, tādēļ sociālajam darbiniekam jāpievērš uzmanību šīm četrām noliegšanas fāzēm, ko parasti izmanto cilvēki, kuri pārcieš vardarbību:

1. Faktu noliegšana, kas izpaužas kā paziņojums, piemēram, “Nav taisnība, tas nenotika”;
2. Savas rīcības apzināšanās noliegums (kas tiek izteikts apgalvojumā “Es nezinu, kas ar mani notika”);
3. Atbildības noliegums (“Tā nav mana vaina”);
4. Vardarbības vai izmantošanas ietekmes uz upuri noliegums (“Tas jau nav nekas nopietns”) (Kuldīgas novada pašvaldības aģentūra “Sociālais dienests”, 2011);

Lai sadarbība ar vardarbībā cietušu sievieti būtu veiksmīga un uz rezultātu orientēta, sociālajam darbiniekiem vispirms ir jāizveido attiecības ar klientu, jeb jārada tāda vide un sadarbība, lai kliente spētu uzticēties sociālajam darbiniekam un spētu ieraudzīt resursus sevī un sev apkārt. Tādēļ sociālais darbinieks veido ar klientu palīdzošas attiecības:

1. Palīdzība ir jāuzsāk no esošās klienta situācijas.
2. Sociālajam darbiniekam jāredz problēma ar klienta acīm;
3. Palīdzība nevar būt uzspiesta klientam, tad tas pārkāps klienta autonomiju;
4. Palīdzība nav labvēlības dāvana, jo tā var izraisīt atkarību;
5. Sociālajam darbiniekam jābūt darba procesa virzītāja nevis darītāja lomā (Roga & Apine, 2011).

Sociālajam darbiniekam ir jāšaredz problēma no klienta puses un jāpalīdz klientam tā, it kā viņš pats būtu sev palīdzējis, taču jāatceras par palīdzošu attiecību robežām. Sociālajam

darbiniekam ir jādod iespēja klientam pašam rīkoties un virzīties uz savu mērķu sasniegšanu. Klientam ir jāapzinās, ka viņam ir nozīmīga loma savas sociālās funkcionēšanas uzlabošanā, tas arī saglabās klienta autonomiju un vēlmi rīkoties (Roga & Apine, 2011).

Pēc autores domām sociālajam darbiniekam ir jāpārzina pieejamie resursi un metodes, lai veiksmīgi strādātu ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē. Šīs metodes un pieejas ir ne tikai jāpārzina, bet jāspēj tās pareizi un veiksmīgi izmantot darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm, ģimenēm.

Nākošajā diplomdarba nodaļā autore aprakstīs pētījuma metodoloģiju, kas tiks izmatota pētījuma izstrādē. Lai iegūtu datus, apkopotu tos un arī veikt analīzi.

3. SOCIĀLĀ DARBINIEKA LOMU ĪSTENOŠANA DARBĀ AR VARDARBĪBĀ CIETUŠĀM SIEVIETĒM ĢIMENĒ SPECIĀLISTU SKATĪJUMĀ

Pētījuma mērķis ir pētīt sociālā darbinieka lomu darbā ar vardarbībā cietušām ģimenēm. Autore, lai noskaidrotu, kā sociālais darbinieks īsteno savu lomu pret vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē, izvirza pētnieciskos jautājumus:

1. Kāda ir sociālā darbinieka loma darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē?
2. Kas palīdz sociālā darbinieka lomas īstenošanai darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē?
3. Kā lomas palīdz īstenot spēka perspektīvas pieeju vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē?

Autore veiks interviju analīzi un atspoguļos daļēji strukturēto interviju rezultātus. Izpēte tiks veikta krīzes centros un sociālajos dienestos ar darbiniekiem, kuriem ir pieredze un kuri ikdienā saskaras ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē. Sociālie darbinieki tiek atlasīti no dažādām sociālajām institūcijām, lai spētu salīdzināt sociālo darbinieku lomu darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē.

3.1. Pētījuma metodoloģijas raksturojums

Autore izvēlas izmantot kvalitatīvo stratēģiju, kur pētījuma struktūra nepārtraukti attīstās, tā ir elastīga un vispārēja. Pētījums sākas ar vispārīgu pētījuma jautājumu, kas pētījuma gaitā tiek konkretizēts, izdalot specifiskus apakšjautājumus (Martinsone, Pipere, & Kamerāde, 2016). Tas ļaus noskaidrot sociālā darbinieka lomas, kādas sociālie darbinieki izmanto darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm, un ļaus apskatīt biežāk izmantotās lomas un saprast, kādas lomas ir vispiemērotākās darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm.

Kvalitatīvā datu analīze tiek definēta kā jēgpilna modeļu vai tēmu izdalīšana, izpēte, salīdzināšana, pretnostatīšana un interpretācija. Datu jēga izriet no konkrētiem pētījuma mērķiem un jautājumiem: vienus un tos pašus datus var analizēt un sintezēt no dažādiem viedokļiem atkarībā no konkrētiem pētījuma jautājumiem (Martinsone, Pipere, & Kamerāde, 2016).

Kvalitatīvo pētījumu galvenais uzdevums ir atklāt psiholoģiskos aspektus, motivāciju un vajadzības, kas nosaka patērētāja attieksmi un uzvedību. Lai to noskaidrotu nepietiek ar pašu respondentu izteiktajiem vārdiem un apgalvojumiem, ir jāmēģina noteikt respondentu

patiesās un dziļākās emocijas, fantāzijas un asociācijas, rosināt iztēli, kas bieži vien ir apslēptas zem respondentu racionālās apziņas (Pētījuma centrs SKDS, “b.g.”).

Lai sasniegtu pēc iespējas ‘dziļāku’ un patiesāku informāciju kvalitatīvajos pētījumos, izmanto visdažādākās tehnikas, kuras respondentiem ļauj izteikt, aprakstīt savas domas un sajūtas, tādejādi ir iespējams atklāt respondentu patiesos motīvus, slēpto, neapzināto attieksmi. Iespējamās arī tādas metodes un tehnikas, kuras neprasa aktīvu respondentu piedalīšanos, piemēram, novērošana (Pētījuma centrs SKDS, “b.g.”).

Autore mērķa sasniegšanai izvēlējās daļēji strukturālu interviju, lai iegūtu informāciju, kuras rezultātā iegūtu kvalitatīvus pētījuma rezultātus. Pēc zinātnieku: Kristīnes Martinsones, Anitas Piperes un Daigas Kamerādes, daļēji strukturētās intervijas parasti nozīmē to, ka intervētājam ir sagatavots vispārīgs intervijas jautājumu saraksts, kuru secību var mainīt atkarībā no intervijas situācijas. Jautājumi ir plašāki nekā strukturētās intervijas jautājumi. Daļēji strukturētās intervijas ir visbiežāk izmantotais interviju veids kvalitatīvajos pētījumos (Martinsones, Pipere & Kamerāde, 2016).

Daļēji strukturēta intervija izglītības pētījumos informācijas iegūšanai visai bieži tiek izmantota daļēji strukturēta intervija. Šādā gadījumā tiek sagatavots to jautājumu saraksts, kuri varētu būt noderīgi tādas informācijas iegūšanai, kas veicinātu pētījuma mērķu sasniegšanu. Vairums jautājumu formulēti tā, ka tiek sagaidītas brīvas atbildes, kas samazina intervējamās personas noskaņošanu noteiktu atbilžu sniegšanai. Iespējama papildjautājumu uzdošana, ja nepieciešama detalizētāka informācija. Daļēji strukturēta intervija ir diezgan līdzīga nestrukturētai intervijai, tomēr nodrošina objektīvākas un saskanīgākas informācijas iegūšanu, kas atvieglo tālāku informācijas apstrādi (Geske & Grīnfelds, 2006).

Autore izvēlējās novadus, lai būtu iespēja salīdzināt vai novados, kur tiek veikta intervija ar sociālajiem darbiniekiem, ir vienādi pieejamie pakalpojumi un klientiem vienādas iespējas saņemt tos. Autore apskatīja trīs novadu sociālos dienestus, kas pēc iedzīvotāju skaita atšķiras. Tie tiek iedalīti kā mazais, vidējais un lielais novads.

Maza novada organizatoriskai struktūrai raksturīgas šādas iezīmes: salīdzinoši neliela pašvaldības centrālās administrācijas iestāde, kas sastāv no nodaļām un darbiniekiem. Tā kā mazus novadus veido salīdzinoši neliels pašvaldību skaits, nozaru institūciju koordinēšanu vajadzētu uzticēt kādai no nozares institūcijām, nosakot to kā centrālo institūciju, vai arī šīs institūcijas centralizēt vienā institūcijā, paredzot to dekoncentrētu darbību teritoriālajās vienībās. Aktuāla sociālo pakalpojumu attīstība, paplašinot sociālā darba klāstu, vienota bāriņtiesa, ar tās locekļiem no visām novada teritoriālajām vienībām (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 2009).

Vidēji liela novada organizatoriskai struktūrai raksturīgas šādas iezīmes: novada centrālās administratīvās iestādes struktūra tiek veidota, ņemot vērā administratīvā centra struktūru, paredzot atsevišķu nodaļu darbiniekus novada pagastu/pilsētu pārvaldēs. Administrāciju nepieciešams attīstīt, paredzot jaunus speciālistu amatus, kādi nav bijuši pašvaldībās pirms apvienošanās (piemēram, jurists, sabiedrisko attiecību speciālists, u.c.). Atsevišķu nozaru institūciju koordinēšana tiek uzticēta kādai no nozares institūcijām, nosakot to kā centrālo institūciju (piemēram, centrālā bibliotēka). Izveidota vienota bāriņtiesa ar bāriņtiesas locekļiem no visām teritoriālajām vienībām. Atsevišķiem bāriņtiesas locekļiem piešķirtas pilnvaras bāriņtiesas funkciju veikšanai novada pagastu/pilsētu teritorijās; izveidota vienota novada būvvalde. Izveidota pašvaldības policija. Izveidota novada izglītības pārvalde vai kopīga ar citām vietējām pašvaldībām iestāde, vai slēgts līgums ar citu vietējo pašvaldību par izglītības pakalpojumu saņemšanu (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 2009).

Liela novada organizatoriskai struktūrai raksturīgas šādas iezīmes: novada centrālās administratīvās iestādes struktūra tiek veidota, ņemot vērā administratīvā centra struktūru, paredzot atsevišķu nodaļu darbiniekus pagastu/pilsētu pārvaldēs. Ieteicams variants – administratīvo iestādi vada atsevišķs iestādes vadītājs, nevis amatu savienošanas kārtībā izpilddirektors. Atsevišķu nozaru institūciju darbības koordināciju veic novada centrālās administrācijas attiecīgās nodaļas. Atsevišķu nozaru institūciju darbības koordinēšana var tikt uzticēta kādai no nozares institūcijām, nosakot to kā centrālo institūciju (piemēram, centrālā bibliotēka). Var būt nepieciešamība pēc vairākām bāriņtiesām. Izveidota viena vai vairākas dzimtsarakstu nodaļas, it sevišķi gadījumos, ja novadā ir divas pilsētas vai pagasti, kas attālināti no novada administratīvā centra ar salīdzinoši lielu iedzīvotāju skaitu (Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 2009).

Tika izvēlēti tie krīzes centri, kas atrodas tuvāk autores dzīves vietai. Krīzes centri, kas tika izvēlēti, strādā ar vardarbībā cietušajām personām. Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu krīzes centrs ir sociālā institūcija, kurā tiek sniegta īslaicīga psiholoģiska un cita veida palīdzība krīzes situācijā nonākušām personām. Krīzes situācija ir situācija, kurā ģimene (persona) katastrofas vai citu no ģimenes (personas) gribas neatkarīgu apstākļu dēļ pati saviem spēkiem nespēj nodrošināt savas pamatvajadzības un tai ir nepieciešama psihosociāla vai materiāla palīdzība (Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 2002).

Pētījumi, kuros pētāmais ir cilvēks, jāveic atbilstoši starptautiski atzītiem bioētikas principiem, respektējot pētāmās personas autonomiju un privātumu, kā arī nodrošinot personas veselības un datu aizsardzību. Pirms pētījuma uzsākšanas nozares pētījumu ētikas

komitejai un/vai pētniekiem – atbilstoši normatīvo aktu prasībām – ir jāizvērtē, vai pētījuma rezultātā paredzamais ieguvums pētāmajām personām un sabiedrībai attaisno iespējamos riskus. Pirms informētas piekrišanas iegūšanas pētāmā persona ir jāinformē par pētījuma mērķi, norisi, metodēm, finansējuma avotu, paredzajiem ieguvumiem, potenciālajiem riskiem un pētījuma dalībnieku tiesībām. Pētāmajai personai ir tiesības jebkurā brīdī pārtraukt savu līdzdalību pētījumā (Latvijas Zinātņu akadēmija, 2017).

Sociālie darbinieki, kas strādā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē vēlējās palikt anonīmi, tāpēc intervijās netiek minēti sociālā darbinieka vārdi un uzvārdi. Autore katram intervējamajam piešķir kodu, kas tiks izmantots, lai veiktu datu analīzi.

Katram pētījumam jābūt izstrādātam atbilstoši pētnieciskajā darbā pieņemtajiem ētiskajiem principiem un šie principi ir jāievēro arī pētījuma pārskata sagatavošanā. Pētījuma pārskatam jāsniedz profesionāls, precīzs, patiesībai atbilstošs apraksts par veikto pētījumu. Pētījuma autoram un pētījuma dalībniekam ir jānodrošina anonimitāte un konfidencialitāte (Martinsone, Pipere, & Kamerāde, 2016).

Norises laiks pētījuma veikšanai bija 2021. gada maija mēnesī pēc iepriekš saskaņotiem laikiem un vietām. Daļēji strukturētās intervijas tika veiktas sociālajos dienestos (ģimeņu atbalsta centri) un krīzes centros. Pētījumā tika veiktas 5 intervijas no dažādām institūcijām, kas ir krīžu centri un sociālā dienesta sociālie darbinieki. Pētījuma dalībnieces sniedzot interviju vēlējās palikt anonīmas, tāpēc dalībniecēm tiek piešķirti kodi pēc kā tiek aprakstīta pētījuma analīze. Autore intervēja divus krīžu centra sociālos darbiniekus un trīs sociālā dienesta sociālos darbiniekus.

Kopā bija plānotas 8 intervijas, bet kad tika norunāta intervija un bijām vienojušies par laiku, kad notiks intervija, respondentes vairs neatbildēja uz telefona zvanu un atsūtīja ziņu, ka nevarēs piedalīties intervijā. Lai tiktu veikts intervijas transkripts, autore intervijas ar sociālajiem darbiniekiem ierakstīja audio ierakstā. Pirms intervijas tika sniegta informācija, ka šī intervija tiks analizēta pētījuma darba ietvaros, lai veiktu empīrisko analīzi. Kā arī tika parakstīta vienošanās (paraugu skatīt 3. pielikumā) ar sociālajiem darbiniekiem par to, ka sniegtā informācija un viedokļi tiks apkopotā veidā izmantoti tikai akadēmiskā darba ietvaros.

Pētījumā tiks izmantota kontentanalīze jeb satura analīze, kas ir tekstuālu datu analīzes metode, kas reducē tekstu līdz daudz īsākam kopsavilkumam vai tā jēgas atspoguļojumam. Šī analīze atklāj jēgu, mērķi vai ietekmi jebkādam komunikācijas veidam pētot un izvērtējot satura, atkārtotā tēmu detaļas, mājienus un netiešus norādījumus (Martinsone, Pipere, & Kamerāde, 2016).

Sociālie darbinieki, kas strādā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē vēlējās palikt anonīmi, tāpēc intervijās netiek minēti sociālā darbinieka vārdi un uzvārdi. Autore katram intervējamajam piešķir kodu, kas tiks izmantots, lai veiktu datu analīzi.

Sociālā darbinieka kodu raksturojums

Sociālā darbinieka kods	Amats	Institūcija	Novads
S1	Sociālais darbinieks	Sociālais dienests	Mazais novads
S2	Sociālais darbinieks	Sociālais dienests	Vidējais novads
S3	Sociālais darbinieks	Sociālais dienests	Lielais novads
S4	Sociālais darbinieks	Krīzes centrs	
S5	Sociālais darbinieks	Krīzes centrs	

Veicu daļēji strukturētu interviju ar darbiniekiem, kuriem ir atbilstoša izglītība sociālajā darbā, kā arī strādā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē.

3.2. Lauku darba apraksts

Lauku darbs tika veikts 2021 gada maija mēnesī. Lai varētu notikt intervijas, autore pirms intervijas telefoniski un ar elektroniskā pasta starpniecību vienojās ar intervējamo sociālo darbinieku par konkrētu laiku, kad un kur notiks intervija. Tika sarunātas intervijas divos krīzes centros, kur viena no intervijām tika sarunāta klātienē, bet šī intervija arī notika attālināti saistībā ar Covid - 19 pandēmijas ierobežojumiem. Trīs intervijas ar sociālajiem darbiniekiem norisinājās klātienē, sociālā darbinieka darba vietās. Divas intervijas notika sazinoties telefoniski vai Zoom platformā, jo sociālie darbinieki aizbildinājās ar laika trūkumu. Katras intervijas sākumā autore sociālajiem darbiniekiem pastāstīja par sava darba pētījumu, lai sociālais darbinieks būtu informēts, kam ir nepieciešamas šīs intervijas. Tiekoties klātienē ar sociālajiem darbiniekiem, varēja pamanīt, ka šie darbinieki ir ļoti satraukti par to, kādi būs jautājumi. Bija darbinieki, kas intervijas sākumā man palūdza intervijas jautājumus sev nolikt priekšā uz galda, lai būtu redzami.

Sazinoties ar intervējamajiem darbiniekiem un jau telefona sarunā mazliet pastāstot par to, kāda būs šī intervija, autore plānoja intervijas apmēram 30 līdz 40 minūšu garas. Bet neviena intervija nenotika tik ilgu laiku. Sociālie darbinieki ļoti īsi un kodolīgi atbildēja uz jautājumiem, kas tika uzdoti. Pēc autores domām, tas varētu būt izskaidrojams ar lielo darba noslodzi, ko šie sociālie darbinieki veic, jo vienojoties par intervijas laiku, tās tika pārceltas uz

citu laiku, jo bija neplānoti darbi, kas jāpaveic. Autore tiekoties klātienē intervētājam lūdza parakstīt vienošanos par dalību intervijā (paraugu skatīt 2. pielikumā).

Pēc intervijām autore no ieraksta veica intervijas analīzi, pēc kurām varēja veikt pētījuma analīzes rezultātus. Autore diplomdarbam pievieno intervijas transkriptu, ko apkopotā veidā var skatīt 4. pielikumā, kur tiek apskatīti viedokļi par sociālā darbinieka lomu darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm. Darba turpinājumā tiek veikta autores diplomdarba empīriskā datu analīze.

4. EMPĪRISKO DATU ANALĪZE

Autore, veicot daļēji strukturētās intervijas datu analīzi, atbildēja uz izvirzītajiem pētnieciskajiem jautājumiem. 1. Kāda ir sociālā darbinieka loma darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē? 2. Kas palīdz sociālā darbinieka lomas īstenošanai darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē? 3. Kā lomas palīdz īstenot spēka perspektīvas pieeju darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē? Darbā autore analizē sociālā darbinieka atbildes pēc kontentanalīzes kodu rāmja.

4.1. Intervijas gaita ar sociālajiem darbiniekiem dienestos un institūcijās

Autore intervijas laikā varēja novērot kā atšķiras sociālie darbinieki, kas veic darbu ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē. Autore šajā apakšnodaļā aprakstīs detalizētu atbilžu analīzi, kas iegūtas no 5 respondentiem. Tika atbildēts uz 13 jautājumiem, kas sniedz atbildi par sociālā darbinieka darbu ar vardarbībā cietušām sievietēm. Intervijas laikā respondents arī atbildēja uz jautājumu, kuru diplomdarba autore uzdeva, secinot, ka ir nepieciešams papildus jautājums.

Apskatot sociālo dienestu un institūciju gadījumus, autore secina, ka sociālie darbinieki krīžu centros strādā ar bērniem, kas cietuši no prettiesiskām darbībām, kā arī ar pieaugušām personām, kas cietušas no prettiesiskām darbībām, bet sociālie darbinieki, kuri strādā sociālajos dienestos strādā ar visdažādākajām mērķa grupām, kā piemēram, bērni, pieaugušie, seniori, vardarbībā cietušas personas. Krīžu centri vardarbībā cietušām personām sniedz pamatā valsts apmaksātu programmu pieaugušajiem, kuras ir cietušas no prettiesiskām darbībām.

Autore analizē, ka sociālie darbinieki ar vardarbībā cietušām sievietēm saskaras bieži un pieredze šai jomā ir liela. S5 respondents atzina, ka viņas pieredze jau sasniedz 16 gadus kopš strādā ar vardarbībā cietušām personām. Visi sociālo dienestu sociālie darbinieki un institūciju sociālie darbinieki jautājumā par to, cik ilgi strādā pašreizējā amatā, sniedza atbildi, ka šajā amatā viņi strādā pietiekoši ilgi. Visi intervētie sociālie darbinieki sociālā darba jomā strādā jau pietiekami ilgi, pakāpeniski sākot strādāt ar vardarbībā cietušām personām un dara to šobrīd. Respondents, kas apzīmēts ar kodu S4, atzina, ka tieši ar šo grupu strādā trīs gadus, bet kopā institūcijā strādā jau vairāk nekā 15 gadus, un pieredze sociālajā darbā ir liela un ir aptverta liela daļa no sociālo problēmu loka. S3 respondents atzina, ka ar vardarbībā cietušajiem strādā jau gadu, bet kopā sociālajā dienestā strādā aptuveni deviņus gadus. Sociālais darbs ir specifiska profesija un nav iespējams veikt kvalitatīvu sociālo darbu bez

nemitīgas jaunu zināšanu apgūšanas. Autore secina, ka intervētie sociālie darbinieki ir speciālisti ar pieredzi un labām zināšanām sociālajā darbā.

Otrais intervijas jautājums bija, ar kādām klientu grupām strādā sociālais darbinieks savā darbā, sociālie darbinieki no pašvaldību sociālajiem dienestiem atzina, ka strādā ar dažādām mērķa grupām, tai skaitā ģimenēm ar bērniem, bet pārsvarā ar pilngadīgām personām, Respondents S3 bija vienīgais intervētais sociālais darbinieks, kurš nestrādā ar ģimenēm ar bērniem. Sociālie darbinieki strādā ilgstošajiem bezdarbniekiem, atkarību izraisošu vielu lietotājiem un vardarbībā cietušām personām, darba autore uzskata, ka tas ir ļoti liels darba apjoms. Krīzes centra darbinieki atzina, ka strādā ar visām klientu grupām, sākot no zīdaiņa vecuma līdz pat pieaugušām personām un visas ir klientu grupas nonāk vardarbībā cietušo personu programmā. S5 respondents atzina, ka pārsvarā strādā ar bērniem un pieaugušām personām, gan vīriešiem, gan sievietēm, kuras ir cietuši no prettiesiskām darbībām.

Par pieredzi darbā ar vardarbībā cietušajām sievietēm sociālie darbinieki atzina, ka tā ir dažāda. Ir tādas sievietes, kuras ir cietušas ģimenē un ir tādas, kuras ir cietušas ārpus ģimenes. S3 atzina, ka tieši ar vardarbībā cietušām sievietēm, pieredze strādājot ir gads. Un respondents atzīst, ka pamatā ir divu veidu grupas. Respondents stāsta, ka viena grupa ir, kur vardarbība pret sievieti ir no laulātā puses ar atkarību problēmām, bet otra grupa, kas tieši pēdējā laikā ir aktuāla problēma - šobrīd ir četri šādi gadījumi, kad sievietes cieš no sava pieaugušā pilngadīgā bērna, kuriem ir atkarību izraisošu vielu problēmās, vai psihiskiem rakstura traucējumi. Respondents norāda, ka šāda veida vardarbība pret savu tuvinieku ir sākusies, tad, kad saasinājusies atkarību izraisošu vielu lietošana vai psihiskās veselības pasliktināšanās varmākam un cietušā kļūst līdzatkarīga. Respondents S3 skaidro tos gadījumus, kas ir īpaši grūti risināmi, kad sieviete, kura cietusi no sava laulātā partnera, grib aiziet no varmākas, taču nevar aiziet no ģimenes, jo ģimenē ir bērni. Krīzes centra pieredze ir tāda, ka mēnesī vidēji trīs personas griežas pēc palīdzības un saņem pakalpojumu vardarbībā cietušām personām. Autore respondentam uzdeva papildus jautājumu, vai tas ir daudz un vai ir kaut kas mainījies sakarā ar Covid-19 pandēmiju? Respondents uz šo papildus jautājumu atbildēja, ka tas nav saistībā ar pandēmiju, jo gadā ir aptuveni desmit līdz divpadsmit personas, kuras ir vērsušās pēc palīdzības krīzes centrā. S5 respondents atzina, ka tas ir plaši aptverams jautājums, jo pieredze risinot sociālos gadījumus ar vardarbībā cietušām personām ir ļoti atšķirīga un diemžēl gadījumu, kad ģimene joprojām nespēj funkcionēt adekvāti, ir vairāk.

Intervijas laikā uzdodot jautājumu par to, kāds ir mērķis darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm, autore noskaidroja, ka krīzes centra sociālais darbinieks realizē sociālā dienesta

nosūtījumā izvirzītos uzdevumus un mērķus, lai palīdzētu sievietei. Sociālā dienesta darbinieki atbild, ka ir nepieciešams informēt vardarbībā cietušās sievietes par pieejamajiem pakalpojumiem un kā risināt vardarbībā nonākušās sievietes problēmas, sniedzot gan informatīvu, gan psihoemocionālu atbalstu cietušajām sievietēm. S2 respondents atzina, ka mērķis ar šo grupu ir palīdzēt vardarbībā cietušām sievietēm saprast, ka varmāka ir varmāka, lai arī parasti cietušās sievietes atrod attaisnojumu varmākam, skaidrojot, ka varmākas negatīvā bērnības pieredze un atkarību izraisošo vielu lietošana ir provocējusi varmākam kļūt agresīvam, taču brīžos, kad atkarību izraisošo vielu lietošana nenotiek, varmāka ir gādīgs ģimenes cilvēks. Un nereti cietušās sievietes kaunas par notiekošos ģimenē, tādēļ palīdzību nemeklē. Autore secina, ka šīm sievietēm ir ļoti grūti pieņemt lēmumu pamest varmāku subjektīvu iemeslu dēļ.

Krīzes centru darbinieki uzsver, ka ar vardarbībā cietušajām sievietēm strādā psihologs un sociālais darbinieks, kuri ir pieejams piecas dienas nedēļā. Sociālie darbinieki sniedz atbalstu un palīdzību uzturlīdzekļu jautājumu atrisināšanai un palīdz nokārtot formalitātes par pagaidu aizsardzību no varmākas. Sociālie dienesti piedāvā palīdzību sievietēm, kas cietušas no vardarbības ar konsultēšanu un atbalstu, kas sievietēm ir nepieciešams. Autore secina, ka palīdzība tiek sniegta un nodrošināta pēc pieejamajiem resursiem, kas ir pašvaldības vai valsts pieejamie pakalpojumi vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē. Tiek meklēti risinājumi, kas tajā brīdī tieši šai personai ir visvairāk nepieciešams.

Darbinieki, kuri strādā ar vardarbībā cietušām sievietēm, raksturo viņas kā līdzatkarīgas personas. Viņām ir zems pašvērtējums, lielas bailes par to, kas notiek šobrīd un kas notiks pēc tam, kad viņām būs no krīzes centra jāiet prom. Sociālie darbinieki sociālajos dienestos konstatē, ka sievietes ir līdzatkarīgas no vardarbības veicēja. Tas sakrīt ar teorijas daļā aprakstīto - sievietes, kuras cietušas no vardarbības ir pazemināts pašvērtējums, bailes, kauns, nespēja ieraudzīt izeju no vardarbības loka, nespēja saredzēt resursus un iespēju dzīvot drošā vidē, tādēļ, pēc darba autores domām, tieši spēka perspektīvas pieeja ir visefektīvākā sociālā darbinieka metode, lai palīdzētu klientei izmainīt savu dzīvi un uzlabot tās kvalitāti ilgtermiņā. Spēka perspektīvas metode ir balstīta uz pašnoteikšanos un pašpalīdzību, kas spēj radīt drošības sajūtu un vairo pašvērtējumu, jo kliente pati ir atradusi savus resursus gan ārējus, gan iekšējus savas dzīves kvalitātes uzlabošanai. Šī metode darbojas ilgtermiņā ar augstu pozitīva rezultāta iespējamību (Payne, 2020).

Autore secina no respondentu viedokļiem, ka visbiežāk vardarbīgs ir dzīvesbiedrs vai laulātais. Respondents S2 atzina, ka uzdodot jautājumu cietušās laulātajam vai dzīvesbiedram par to, kāds ir iemesls vardarbīgajai uzvedībai, varmāka nespēja paskaidrot iemeslu. Taču liela daļa respondentu secina, ka vardarbības iemesls, kāpēc laulātais vai dzīves biedrs izturas

vardarbīgi pret sievieti, ir meklējams tieši bērnībā, bet neuzskata, ka tas ir attaisnojums vardarbībai. Biežāk sastopamie vardarbības iemesli, sociālā darbinieka skatījumā, ir tas, ka sievietes ir atkarīgas no sava vīrieša ar ko dzīvo kopā, jo pārsvarā vardarbībā cietušās sievietes nestrādā un pašas sevi uzturēt nevar. Arī kopīgi bērni ir iegansts, kādēļ sievietes neaiziet no vardarbīgām attiecībām. Sociālie darbinieki uzskata, ka sievietes, kas cieš no varmākas ir līdzatkarīgas. Sievietēm ir grūti pieņemt lēmumu mainīt savu dzīvi, cenšas noliegt esošo situāciju un aizbildinās ar to, ka tā bija tikai viena reize. Autore uzskata, ka sociālajos dienestos strādājošie darbinieki strādā ar vairākām mērķa grupām un sociālie darbinieki, kas strādā ar ģimenēm ar bērniem, aktīvāk strādā, lai sniegtu palīdzību bērniem un nepietiek pietiekami daudz laika resursu, lai sniegtu kvalitatīvu palīdzību sievietēm, kuras cietušas no vardarbības.

Svarīgi sociālajam dienestam ir sadarboties ar krīzes centriem, bāriņtiesām, policiju, psihologu, lai spētu palīdzēt vardarbībā cietušām sievietēm. Arī sievietes, kas ir cietušas spēj labāk komunicēt un justies drošas, ja apkārt ir darbinieki, kuri vēlas palīdzēt. Tas atspoguļojas arī teorijā aplūkots, ka sociālais darbs ir profesija, kuras priekšplānā ir sociālo pārmaiņu radīšana - cilvēka, kopienas un pat pasaules līmenī! Tā ir profesija, kas padara pasauli labāku un arī mums kā sabiedrībai ir aktīvāk jādomā par atbalstu sociālā darba profesionāļu centieniem. To varam sākt ar pārdomām par iespējām, ko ikkatrs no mums var darīt citu labā, kā arī par sociālā darba pamatvērtībām - cieņa pret cilvēku, vienlīdzība, pašnoteikšanās atbalstīšana un taisnīgums (Latvijas Republikas Labklājības ministrija, 2019).

Analizējot, kā tiek veikts darbs ar vardarbībā cietušajām sievietēm autore secina, ka pats galvenais ir atklāta saruna ar klienti, ko apliecina arī intervijās sniegtās atbildes. S2 atzina, ka tiklīdz tiek saņemta informācija no jebkura avota, tai skaitā anonīma, tā tiek uzreiz pārbaudīta klātienē dodoties uz notikuma vietu vai ataicinot iespējamo cietušo uz konsultāciju. Ja policijas darbinieki nav veikuši specifisku "Marac" aptauju, to veic sociālais darbinieks un tiek sniegts informatīvs atbalsts gan mutiski, gan rakstiski – labklājības ministrijas sagatavotie bukleti par palīdzību šādos gadījumos. Ja ir nepieciešams, tiek palīdzēts aizpildīt dokumentus par tiesisko aizsardzību pret varmāku. Svarīgākais sociālajam darbiniekam ir spēja konstatēt un izvērtēt, vai persona ir vardarbībā cietusi un jāspēj sniegt palīdzība uzreiz.

Svarīgs priekšnoteikums veiksmīgai sadarbībai ar vardarbībā cietušu sievieti ir abpusēja vēlme sadarboties un sociālā darbinieka iniciatīva, jo kā sociālais darbinieks skaidro, ka ir sievietes, kurām ir bail spert pirmo soli, lai sāktu par runāt un atklāti stāstīt par pārciesto vardarbību. Autore saprot no sociālo darbinieku sniegtajām atbildēm, ka sociālie darbinieki, cenšas palīdzēt nokārtot visus nepieciešamos jautājumus vardarbībā cietušās sievietes vietā,

jo, uzzinot informāciju par vardarbību ģimenē, sociālais darbinieks ir tas, kurš uzņemas iniciatīvu un zvana, vai brauc apsekošanā, un stāsta kādu palīdzību ir iespējams saņemt no sociālā dienesta un kādus pakalpojumus piedāvā krīzes centrs. Autore salīdzina teorijas daļā aprakstīto par to, ka spēka perspektīva prasa, lai mainītu klienta domāšanas veidu, pieeju un sadarbību ar klientu. Tā vietā, lai koncentrētos uz problēmām, jāpalīdz klientam atrast iespēju – traumu un problēmu vietā ieraudzīt resursus kā ar tām pats klients var tikt galā (Payne, 2020).

Sievietei, kas cietusi no vardarbības, galvenais ir nodrošināt pamatvajadzības, kas būtu nepieciešamas, lai sieviete spētu sevi vai savu bērnu pasargāt no varmākas. Sieviete ir nepieciešama droša vide, psihoemocionālais atbalsts un pagaidu aizsardzība no varmākas. S2 respondents savā darbā cenšas sievietes atstāt savā vidē un izolēt varmāku no dzīves vietas pieprasot pagaidu aizsardzību un netuvošanos vardarbībā cietušai sievietei. Ļoti bieži sociālie darbinieki uzsver, ka sieviete, kas cietusi no varmākas nav viena, viņai ir bērni, kuri arī ir jāpasargā no vardarbības.

Analizējot sociālā dienesta darbu, sievietes, kuras nonāk sociālajā dienestā parasti tiek nosūtītas uz krīzes centru, ko skaidro arī S7 respondents, ka pārsvarā tiek pildīti sociālā dienesta izvirzītie norādījumi, kas nepieciešami sievietei, kura cietusi vardarbībā. Autore analizē, ka krīzes centros lielākoties sievietes nonāk tieši ar nosūtījumu no sociālā dienesta. Sociālie darbinieki krīzes centros saka, ka sievietes, kuras cietušas no vardarbības, reti vērsas pēc palīdzības pašas.

Autore analizējot respondentu sniegtās atbildes secina, ka sociālie darbinieki cenšas saprast problēmu un palīdzēt to risināt sievietei, kas cietusi no varmākas. Tas tiek aplūkots arī teorijas daļā, ka problēmu risināšana ir viens no sociālā darba pamata uzdevumiem. Vienmēr svarīgi izprast problēmas cēloņus, veidošanos un sekas, kas prasa sociālā darbinieka un klienta ciešu sadarbību. Sociālajā darbā problēmas „nesējs” ir persona, kas ir sociālā darbinieka klients. Kāds ir šis cilvēks, kāda ir viņa identitāte, tāda ir viņa problēmas uztvere, izpratne un spējas to risināt (Roga & Apine, 2011).

Autore secina, ka vardarbībā cietušās sievietes palīdzību un atbalstu no sociālā darbinieka pieņem dažādi. Ir sievietes, kas nespējot izvērtēt savu un varmākas attiecību modeli, neredzot citas iespējas un neatrodot resursus, atgriežas pie varmāka. S4 respondents sniedz pozitīvu piemēru, ka ir sievietes, kuras pašas ir vērsušas institūcijā pēc palīdzības, to saņēmušas un, atgriežoties savā dzīvē, atceras apsveikt svētkos, piezvanīt, pastāstīt kā viņam klājas. S5 atzīmē, ka institūcijā nav tikai sievietes ar atkarību problēmām, bet ir labi situētas sievietes un izglītotas, kas spēj novērtēt institūcijas darbu un sniegto atbalstu.

Sociālajiem darbiniekiem ir jābūt gataviem strādāt ar visdažādākajām mērķa grupām un būt zinošiem, lai tādos gadījumos, kas kļūst ar vien aktuālāki un smagāki, kad iesaistīta vardarbība, spētu sekmīgi palīdzēt. Sociālajiem darbiniekiem ir jābūt cilvēkiem, kam nevar būt aizspriedumi. Viņiem ir jābūt gataviem palīdzēt un atbalstīt sievietes, kas cietušas un jāmotivē uz iespēju palielināšanu. Sociālie darbinieki var palīdzēt sievietēm, kas cietušas no vardarbības celt savu pašapziņu un pašcieņu. Sievietēm pašpārliecinātība, var parādīt īsto virzienu, kā tikt galā ar grūtībām. Sievietēm ir jābūt parūpētās par sevi, lai palīdzētu apzināties savu vērtību. Vardarbībā cietušajām sievietēm ir jāiemācas pieņemt lēmumu un risināt savas problēmas.

4.2. Sociālā darbinieka loma darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm

Autore intervijas laikā analizēja, ka sociālie darbinieki savu, kā sociālā darbinieka lomu darbā ar vardarbībā cietušām ģimenēm raksturo ļoti vienkāršā veidā. Sociālie darbinieki visi kā svarīgāko min tieši atbalstu vardarbībā nonākušai personai. Otrā, kā sociālā darbinieka loma, tiek minēta konsultēšana un koordinatora loma, kas palīdz sociālajiem darbiniekiem strādājot ar vardarbībā cietušajām sievietēm. Autore analizē tālāk, kāda ir sociālā darbinieka loma darbā ar šo mērķa grupu.

Intervijas laikā sociālie darbinieki spēja nosaukt divas lomas, ko pielieto darbā. Visas intervijas laikā arī ik pa brīdim tika minēts tieši atbalsts, kas palīdz sociālajiem darbiniekiem uzturēt kontaktu ar sievietēm, kuras cietušas no vardarbības. Autore analizē, ka tieši atbalsta loma, kas tiek minēta arī teorētiskajā daļā, ir kā viena no lomām, ko pilda sociālais darbinieks. Krīzes centra darbinieks atzīst, ka sociālais dienests ir virzītājs, koordinators, kas vardarbībā nonākušai sievietei palīdz sakārtot lietas. S4 respondents uzskata par būtisku sniegt psihoemocionālo atbalstu. S3 atzīst, ka sievietes jūtas drošāk, kad tiek uzklautas. Respondente atzīst, ka sociālai darbinieks jau ir atbalsta persona. Viņš ir tā atbalsta persona, kas nenosoda un spēj palīdzēt ar atbalstu un konsultēšanu. Intervijas laikā sociālie darbinieki ir tie, kas virza vardarbībā cietušu sievieti kārtot nepieciešamos dokumentu, gan par pagaidu aizsardzību, gan uzturlīdzekļu sakārtošanu. Intervijās sociālie darbinieki bieži izmanto lomas, kas arī sakrīt ar teorijas daļā aprakstītajām lomām: Padomdevēja lomā sociālais darbinieks palīdz klientiem paust savas vajadzības, noskaidrot savas problēmas, izpētīt noregulējuma stratēģijas un izmantot intervences stratēģijas, lai attīstītu un paplašinātu klientu spējas efektīvāk risināt savas problēmas. Lietu vadītāja lomā sociālais darbinieks atrod pakalpojumus un palīdz saviem klientiem piekļūt pakalpojumiem. Lietu pārvaldība ir īpaši svarīga sarežģītās situācijās un attiecībā uz tiem, kuri ir bezpajumtnieki vai gados vecāki cilvēki, kuriem ir hroniskas fiziskas vai garīgas veselības problēmas, cilvēkiem ar invaliditāti,

mājas vai citu vardarbīgu noziegumu upuri vai ir neaizsargāti bērni. Kopienas pārmaiņu aģents, strādājot ar citiem, izmanto problēmu risināšanas modeli, lai identificētu problēmu, pieprasītu kopienas ieguldījumu un plānotu izmaiņas. Kopienas pārmaiņu ierosinātais rīkojas saskaņoti, lai panāktu plānotās pārmaiņas vairākos līmeņos, kas palīdz novirzīt institucionālo resursu koncentrēšanos noteiktu mērķu sasniegšanai. Koordinatora lomā sociālie darbinieki ir iesaistīti cilvēku grupu apvienošanā dažādiem mērķiem, tostarp kopienas attīstībai, pašizstāvēšanai, politiskajai organizācijai un politikas izmaiņām. Sociālie darbinieki ir iesaistīti kā grupu terapeiti un uzdevumu grupu vadītāji. (Dinneka, 2015). Sociālie darbinieki pildot sociālās lomas darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm sniedz atbalstu, ko intervijās spēja nosaukt kā vienu no galvenajām lomām. Sociālie darbinieki šo atbalsta lomu uztver, kā daļu no sava darba, ko viņi pilda.

Sociālie darbinieki atzīst, ka sievietēm, kas cietušas no vardarbības ir vajadzīgs atbalsts, palīdzība atrisināt radušos problēmu. Bet ne visi atzīst, ka vardarbībā cietušai sievietei būtu noteikti jāsaņem krīzes centra pakalpojums. S2 respondents skaidro, ka sievietes, kuras cietušas no vardarbības, cenšas nošķirt no varmākas uzrakstot iesniegumu par pagaidu aizsardzību. Tad sieviete var uzturēties savā dzīves vietā, jo nereti ir tā, ka sievietei atgriežoties savā dzīves vietā, to ir izdemolējis varmāka dusmās, ka upuris to ir pametis. Autore secina, ka sociālie darbinieki spēj katru klienta vajadzību saprast un analizēt tā, lai klientam būtu labi, un autore piekrīt teorijā secinātajam, ka sociālie darbinieki ir atbildīgi par to, lai palīdzētu indivīdiem, ģimenēm un cilvēku grupām tikt galā ar problēmām, ar kurām viņi saskaras, lai uzlabotu savu klientu dzīvi. Viens no aspektiem ir prasmju mācīšana un tādu mehānismu izstrāde, lai klienti varētu paļauties uz viņu dzīves un pieredzes uzlabošanu (Fanning, "n.d.").

Sociālajos dienestos un krīzes centros strādājošie darbinieki atzīst, ka lielākā daļa klientes, kas griezušās pēc palīdzības, vai ir iegūta informācija no citiem informācijas avotiem, ir tieši kopā ar bērnu vai bērniem.

Sociālie darbinieki darbā saskaras ar to, ka klienti ir dažādi. Ir cilvēki, kas ļoti vēlas, lai viņiem palīdz un motivētie klienti ir tie, kuri ir ar labu, pozitīvu gala rezultātu. To arī autore secina diplomdarba teorijas daļā, ka problēmu risināšana ir viens no sociālā darba pamata uzdevumiem. Vienmēr svarīgi izprast problēmas cēloņus, veidošanos un sekas, kas prasa sociālā darbinieka un klienta ciešu sadarbību. Sociālajā darbā problēmas „nesējs” ir persona, kas ir sociālā darbinieka klients. Kāds ir šis cilvēks, kāda ir viņa identitāte, tāda ir viņa problēmas uztvere, izpratne un spējas to risināt (Apine & Roga, 2011).

Jautājumā sociālajiem darbiniekiem par to, kā spēcina sievietes, kuras ir kļuvušas par sociālā dienesta klientēm, respondents S1 atzina, ka tas notiek sarunu veidā, sniedzot

psīhoemocionālu atbalstu. Respondents S3 atzina, ka tas jau ir tas atbalsts, kas spēcina. Krīzes centrā psīhoemocionālu atbalstu sniedz psihologs, iedrošinot un sniedzot atbalstu sievietei. Kā arī palīdzot saprast, ka ir nepieciešams atrast resursus un iekšēju motivāciju, lai mainītu savu dzīvi, sievietei ir jāspēj meklēt risinājumi pašai, jo sievietei ir jāiemācās pašai pārstāvēt savas vajadzības, bet bieži tas nenotiek un gaida atbildes no sociālā darbinieka. Savukārt respondents S2 skaidro, ka sociālais darbinieks sniedz informāciju sievietei gan mutisku, gan rakstisku, kas ir jādara savu problēmu atrisināšanai, bet tāpat sievietes nāk pēc atbalsta un palīdzības pie sociālā dienesta. Kopumā var secināt, ka sociālie darbinieki sadarbojas ar institūcijām un pilda savu atbalsta lomu.

Profesionālās robežas sociālie darbinieki, strādājot sociālajos dienestos un institūcijās atzina, ka tikai pēc ilgu gadu darba sociālajā darbā ir spējuši uzstādīt sev komfortablas profesionālās robežas. Respondents S4 atzīst, ka spēj norobežoties no klientu problēmām un neuztver tās pārāk personīgi vai emocionāli, jo ir iemācījies nošķirt darbu no personīgās dzīves, kas darba autorei šķiet, ārkārtīgi profesionāli un liecina par personības briedumu. Respondents S5 atzina, ka profesionālajām robežām ir jābūt, bet tas nenotiek uzreiz, līdz savu profesionālo robežu apzināšanai ir jānonāk ar gadiem ilgi krātu pieredzi sociālajā darbā un veicot palīdzošo darbu, kas prasa nemitīgi rast iekšējus resursus, lai pašsaglabātos un nenovestu līdz "izdegšanas sindromam". Robežas ir jānosaka jau pirmajā konsultācijas laikā, jo klients nereti sociālo darbinieku uzskata par draugu vai asistentu, kura uzdevums ir izdarīt visu klienta vietā. Lielākā daļa respondentu atzīst, ka profesionālās robežas spēj ievērot. S2 respondents atzīst, ka mazpilsētā ir grūti tās ievērot, bet cenšas klientam paskaidrot satiekot to, piemēram, uz ielas, ka par klienta problēmām runāsim darbā, lai klients saprastu un ņemtu vērā šīs robežas un spētu veiksmīgi strādāt ar klientu. Lai gan sociālie darbinieki cenšas noteikt robežas ar klientu, tomēr dažkārt to ir grūti izdarīt, jo ir nepieciešama regulāra sadarbība un kontrole. Līdz ar ko sociālajam darbiniekam regulāri klients jāaicina uz sarunu un jādodas apsekošanās uz dzīves vietu, lai spētu atbalstīt un palīdzēt klientam.

Autore secina, ka klientes, kas nonākušas krīzes centrā vienreiz ļoti bieži pēc gada atgriežas atkal, ko intervijā pastāsta S4 respondents, ka tās bija sievietes, kas nebija vērstas uz sadarbību. Kad fiziskās traumas ir sadzijušas un aizvainojums zudis viņas atgriežas pie varmākas. Respondents S4 atzīst, ka ir grūti strādāt, ja neredz rezultātu, kāds būtu vēlams risinot gadījumu ar vardarbībā cietušu sievieti. Tas mazliet iet pretrunā ar teorijā apskatīto spēka perspektīvas pieeju, kur par spēka perspektīvu tiek pieņemts tas, ka visiem klientiem un videi ir stiprās puses, kuras var izmantot, lai uzlabotu dzīves kvalitāti. Otrkārt, motivācijai jānotiek konsekventi, kur uzsvars tiek likts uz pašnoteiktajām klientu stiprajām pusēm.

Treškārt, tas notiek tikai ar ģimenes un cilvēka izpēti, meklējot un uzsverot klienta stiprās puses un resursus. (The Institute for Research and Innovation in Social Services, 2012). Autore var secināt, ka sociālais darbinieks atbalsta un vēlas palīdzēt klientam, kas nonācis krīzes centrā, bet rezultāts ne vienmēr ir pozitīvs.

Analizējot metodes, kas tiek izmantotas darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm respondentēs pauž viedokli, ka tās pārsvarā ir aktīvā klausīšanās, novērošana, un tad tā emociju jūtu atspoguļošana, intervēšana un konsultēšana. Krīzes centra darbinieki sniedz atbildi, ka tā ir tā saruna. Tad seko rehabilitācijas pakalpojums, ko sociālajos dienestos nodrošina sociālā darbinieka konsultācijas un psihologa konsultācijas. Krīzes centros rehabilitāciju nodrošina psihologs, sociālais darbinieks, psihiatrs, ja nepieciešams, un arī citas institūcijas, kā ,piemēram, ārsts, policija. Var secināt, ka sociālajos dienestos tiek sniegts tikai atbalsts, bet krīzes centros notiek sociālā dienesta izvirzīto mērķu realizēšana.

Kā tas tiek minēts teorijā, autore secina, ka arī respondentu viedokļos parādās ekonomiskā vardarbība, kad varmāka ierobežo partnera rīcības brīvību ar finansiālas varas palīdzību. Tas ietver tādu rīcību, kā savu ienākumu slēpšanu, piespiešanu prasīt citu ģimenes locekļu iztikai nepieciešamo naudu, upura finansiālo līdzekļu vai īpašumu piesavināšanos, cenšanos nepieļaut, ka upuris strādā algotu darbu, upura ienākumu kontrolēšanu, upura atskaitīšanos par tēriņiem. (Australian Government, 2015). Ekonomiskā vardarbība sastopama tieši labi situētās ģimenē, kur sieviete ir atkarīga no vīrieša. S5 respondente pauž viedokli, ka ekonomiskā vardarbība ir ļoti izplatīta tieši pašlaik Covid – 19 pandēmijas laikā, kur krīzes centrā ir sievietes, kas ir labi izglītotas un labi situētas.

Apkopojot intervijas var secināt, ka daļa no vardarbībā cietušām sievietēm nav motivētas uz pārmaiņām. Krīzes centrs atzīst, ka liels prieks ir par tām sievietēm, kam izdodas mainīt savu dzīvi, bet ir gadījumi un tie ir daudz, kad sievietes nav motivētas mainīt savu apkārtējo vidi.

Sociālā darbinieka lomas tik īstenotas daļēji, jo katram sociālajam darbiniekam ir savi uzskati un normas, kā viņš strādā ar vardarbībā cietušo sievieti atbilstoši pieejamajiem resursiem un iespējām. Autore secina, ka atbalsta lomu īsteno visi sociālie darbinieki, gan krīzes centros, gan sociālajos dienestos.

Autore, lai atbildētu uz pētniecisko jautājumu, kas palīdz sociālā darbinieka lomas īstenošanai darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē, pētījuma analīzē respondentēs sniedz atbildes, ka sadarbība ar citām institūcijām ir ļoti svarīga. Arī krīzes centrs pauda viedokli, ka sadarbība ar institūcijām ir ļoti būtiska, jo mēs jau veicam sociālā darbinieka izvirzīto mērķu realizāciju, bet S8 respondents atzina, ka pēdējā laikā ļoti slikta sadarbība esot tieši ar bāriņtiesām, jo veicot darbu ar vardarbībā cietušām sievietēm, kurām visbiežāk ir bērni

un tiek risināts jautājums par to, vai bērns var atgriezties ģimenē, bāriņtiesa pieņem pozitīvu lēmumu par bērna atgriešanu ģimenē un līdz ar to krīzes centrs veicot darbu saskaras ar šādām grūtībām. Respondents S4 atzīst, ka ļoti liela loma problēmas risināšanā sociālajā darbā ir pašām klientēm, kas cietušas no vardarbības. Ja klients nespēj pieņemt lēmumu, par aiziešanu no varmākas, tad arī sociālais darbinieks nespēj sasniegt izvirzīto mērķi, lai klientam palīdzētu. S3 respondents intervijā pauž, ka ir grūti strādāt ar klientu, kas nav motivēts risināt pats savas problēmas, bet sagaida, ka to izdarīs sociālais darbinieks, bez klienta aktīvas iesaistīšanās. S3 responde pauž, ka tad, kad ir smagi gadījumi ļoti labi ir to apspriests un izrunāt supervīzijās, kur var analizēt esošo situāciju un saņemt ieteikumus par problēmas risināšanu no citiem sociālā darba profesionāļiem. S5 respondents pauda, ka jābūt labai sadarbībai ar institūcijām, lai spētu veiksmīgi risināt vardarbības gadījumus pret sievieti ģimenē. Svarīgs priekšnoteikums, lai sniegtu palīdzību vardarbībā cietušās sievietēm ir pakalpojumu pieejamību. Šobrīd Latvijā sociālie darbinieki risinot gadījumu sadarbojas un iesaista palīdzības sniegšanā vardarbībā cietušai sievietei dažādas institūcijas, bāriņtiesās, valsts un pašvaldības policiju, izglītības iestādes, bērnudārzus, psihologus un psihoterapeitus, ģimenes ārstus, seksologus, juristus, narkologus, krīzes centrus, ģimeņu konsultantus, Valsts probācijas dienestu, atbalsta personas/asistentus un atkarību profilakses speciālistus. Taču ļoti daudzās Latvijas pilsētās iespēju saņemt rehabilitācijas pakalpojumus ir ierobežota. Trūkst vai ne vienmēr lokāli ir pieejams tāds pakalpojumu kā Īslaicīgās uzturēšanās mītnes pakalpojums, jo dzīvesvietas jautājums sievietēm, kuras cietušas no vardarbības, ir ļoti būtisks solis aizejot no vardarbīgām attiecībām, jo nereti sieviete paliek vardarbīgās attiecībās tikai tādēļ, kas nav kur iet. Īslaicīgās uzturēšanās mītnes pakalpojums, kurā ģimenēm ar nepilngadīgiem bērniem un grūtniecēm tiek nodrošināti sekojoši sociālās aprūpes pakalpojumi – diennakts aprūpe, atsevišķa istaba ar nepieciešamo aprīkojumu. Papildus tiek nodrošināti sociālā darba un sociālās rehabilitācijas pakalpojumi – drošas vides radīšana, situācijas izvērtēšana un vajadzību novērtēšana, klientu individuālā rehabilitācijas plāna sastādīšana un realizēšana, risku novērtēšana, speciālistu konsultācijas, jaunu sociālo prasmju un iemaņu apgūšana gan grupās, gan individuāli (Latvijas valsts portāls, “b.g.”). Vēl krīzes centrā tiek nodrošināta psiholoģiskā palīdzība - krīzes intervence, psiholoģiskā izpēte un psiholoģiskā konsultēšana. Īslaicīgās uzturēšanās mītnē var uzturēties līdz sešiem mēnešiem, kuru laikā sieviete ir nošķirta no varmākas un šis ir īstais brīdis, lai ar spēka perspektīvas pieeju sociālais darbinieks spētu palīdzēt klientei. Pēc darba autores domām, spēka perspektīvas pieejas viens no priekšnoteikumiem ir laiks, kurā klientam ir iespēja saredzēt savus resursus un tādiem pakalpojumiem kā krīzes centri un īslaicīgās uzturēšanās mītnēm būtu jābūt pieejamām visās pašvaldībās (Latvijas valsts portāls, “b.g.”).

Noslēgumā autore izvirza secinājumus par sociālā darbinieka lomu darbā ar vardarbībā cietušu sievieti ģimenē. Apkopojot rezultātus var secināt, ka sociālo lomu pilnveidošanai sociālajiem dienestiem palīdz institūcijas, kā arī sievietes, kas iepriekš cietušas no vardarbības. Sociālie darbinieki šīs lomas pielieto katram klientam pēc vajadzības un nepieciešamās palīdzības. Citam tas ir atbalsts, citam sociālais darbinieks ir lietu vadītājs. Tāpēc var teikt, ka sociālie darbinieki ir zinoši savā profesijā un spēj pielāgoties attiecīgajai situācijai.

Pētnieciskais jautājums par to, kā lomas palīdz īstenot spēka perspektīvas pieeju darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē, autore analizē, ka sociālais darbinieks savas lomas pilda, lai palīdzētu sievietei pašai saprast, ko viņa vēlas. S3 respondents min, ka klienti, kas nonāk sociālo darbinieku redzeslokā ar vardarbības pazīmēm, vēlas, lai sociālais darbinieks ir tas, kas virza uz noteiktu darbību, kas jādara klientam, kas cietis no vardarbības ģimenē. S4 respondents min, ka klientiem ir jāspēj pašiem pieņemt esošo situāciju un spēt risināt problēmu. Respondents S5 respondents stāsta, ka sociālie darbinieki ir tie, kuri atbalsta un vēlas, lai klients mainītu savu esošo situāciju. Sociālais darbinieks var ieteikt un palīdzēt situācijas uzlabošanā, jo klienti nespēj savas vajadzības līdz galam noformulēt, tāpēc sociālais dienests ar atbalstu un konsultācijām palīdz, bet ne dara klienta vietā. Teorijas daļā analizētā teorija apstiprina, ka spēka perspektīva ir plaša, tāpēc to var izmantot jebkurā sociālā darba vidē, un tam ir ietekme uz mikro, mezo un makro līmeņa praksi. Spēka perspektīva ir bijusi plaši izplatīta, pieņemta visās sociālā darba izglītības programmās un tiek konsekventi izmantota tiešajā praksē kopā ar klientiem. Metodes plašā izmantošana pierāda, ka sociālā darba profesionāļi atbalsta šo ideju un redz tai jēgu un tās efektivitāti (Saleebey, 1992).

Vardarbības mazināšanā liela loma ir tieši klientes pašas vēlme iesaistīties situācijas risināšanā. S4 respondents stāsta, ka ir grūti klientam palīdzēt, ja viņš pats to nevēlas. Ir situācijas, ka atnākot uz konsultāciju, klients ir gatavs mainīt esošo situāciju, bet nonākot atpakaļ ierastā vidē nekas nemainās. S2 respondents stāsta, ka tas ir ļoti ilgs process un darbs, lai klients mainītu savu domāšanu. Kā piemērus ir tas, ka kliente, kas dzīvo vardarbīgās attiecībās jau vairāk kā desmit gadus un tikai tagad, kad tiek intensīvi aicināta uz konsultācijām un tiek apmeklētas psihologa konsultācijas viņa ir gatava mainīt esošo situāciju, dzīvot drošāku un labāku dzīvi kopā ar saviem bērniem. Respondents S7 stāsta, ka jūt līdzīgi sievietēm, kuras nevēlas mainīties, jo, kad situācija uzlabojas un kliente vairs nejūtas apdraudēta arī varmāka ir labs pret dzīvesbiedri un tad situācija paliek neatrisināta. S8 respondents stāsta, ka ir ļoti daudz situācijas, kas paliek tā līdz galam arī neatrisinātas, jo klients nevēlas to mainīt. Autore analizē, ka sociālais darbinieks, pielietojot spēka perspektīvas pieeju sociālajā darbā ar vardarbībā cietušu sievieti ģimenē, ne vienmēr sasniedz

mērķi, jo klientam pašam ir jāspēj risināt savas problēmas, kas apstiprinās teorijas daļā, ka sociālā darba praksē spēka perspektīva ir parādījusies kā alternatīva klientiem, kuri ir vairāk orientēti uz pataloģijām pieņemot lēmumus un risinot savas problēmas. Tā vietā, lai koncentrētos uz klientu problēmām un trūkumiem, spēka perspektīva ir vērsta uz klientu spējām, talantiem un resursiem. Sociālais darbinieks, kas praktizē, izmantojot šo pieeju, pilnībā koncentrējas uz klientu stiprajām pusēm un aktīvu apzināšanu, palīdzot viņiem mērķu sasniegšanā (Payne, 2020).

Pētījuma mērķis bija pētīt sociālā darbinieka lomu darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē. Teorētiskajā daļā autore apskatījusi vardarbību, vardarbību pret sievieti, kur vardarbība iedalās vairākos veidos: fiziska, emocionāla, ekonomiska, seksuāla vardarbība. Tātad vardarbību pret sievieti var pazīt pēc to veidu raksturojuma. Autore diplomdarbā apskata lomu teoriju, spēka perspektīvas pieeju un sociālā darbinieka specifiku vardarbībā ar cietušām sievietēm ģimenē. Tika apskatīta spēka perspektīvas pieeja no dažādu autora skatījumiem. Lai noskaidrotu vai un kādas sociālā darbinieka lomas tiek pielietotas darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenēm, autore apskatīja un apkopoja respondenta viedokļus empīriskajā daļā sniegtajās intervijās no analizētajiem datiem. Autore pēc apkopotajiem datiem par sociālā darbinieka lomu darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm, ir secinājusi, ka visi darbinieki darbā izmanto atbalsta lomu. Viens sociālais darbinieks minēja arī koordinātoru lomu. Pie metodēm sociālie darbinieki atzina, ka pielieto gadījuma vadīšanu, atbalsta sniegšanu, plānošanu, izvērtēšanu, resursu piesaisti. Pēc respondentu sniegtajiem datiem autore var secināt, ka sociālais darbinieks pielieto lomas, lai spētu palīdzēt darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē.

Pētījuma mērķis noskaidrot, kādas lomas sociālais darbinieks īsteno darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē, tika sasniegts, pamatojoties no teorijas daļā izmantotajās literatūras un no sociālo darbinieku sniegtajām intervijām, kas palīdzēja izprast sociālā darba lomas un metodes, ko pielieto strādājot ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē.

5. SECINĀJUMI

Pēc daļēji strukturētas intervijas analīzes autore ir guvusi atbildes uz diplomdarbā izvirzītajiem pētnieciskajiem jautājumiem un izdarījusi secinājumus, ka sociālie darbinieki pielieto savā darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm vairākas sociālā darbinieka lomas, kas arī darbojas. Praksē izmantotās sociālā darbinieka lomas sakrīt ar teorijas daļā aprakstītajām sociālā darbinieka lomām, lai gan var teikt, ka sociālie darbinieki praksē viņas atspoguļo vienkāršākiem vārdiem.

Sociālo darbinieki praksē pastāv vairāki vardarbības veidi, tādēļ darbiniekiem ir jāspēj pielāgoties attiecīgajai situācijai un spēt saprast, kāda sociālā darbinieka loma ir vispiemērotākā, lai spētu atbalstīt un palīdzēt vardarbībā nonākušajām sievietēm ģimenē.

Autore secina, ka speciālistam attiecībā uz klientu jābūt palīdzošām attiecībām, viņas jāveido tā, lai klients pats spētu saskatīt savu problēmu, lai viņš līdzdarbotos savas problēmas risināšanā, un sociālajam darbiniekam jāmotivē klients, lai tiktu sasniegts mērķis un problēma tiktu atrisināta.

Sociālie darbinieki prot analizēt situāciju un sniegt nepieciešamo atbalstu kāds ir nepieciešams darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē.

Autore secina, ka sociālie darbinieki darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm sociālo darbinieka lomu pilda mikro līmenī. Sociālie darbinieki, kas strādā sociālajos dienestos, strādā, lai īstenotu vardarbībā cietušas sievietes nonākšanu krīzes centrā, vai sakārtotu noteiktas lietas, kā piemēram dokumentus un pagaidu aizsardzību.

Autore secina, ka profesionālo robežu ievērošana darbā ir ļoti svarīga, jo, ja ar klientu robežas ir pārāk tuvu, tad pēc tam ir ļoti grūti nolikt robežas, kas traucē darbā ar klientu. Tāpēc sociālajiem darbiniekiem ir jānosaka šīs profesionālās robežas jau pirmajā tikšanās reizē/konsultācijā. Tas palīdz arī darbā, ja nosakot robežas tad nosaka lomas un pienākumus.

Sociālajam darbiniekam ir jāpārzina metodes ko pielietot, lai spētu palīdzēt vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē. Tās ir jāspēj veiksmīgi izmantot pret vardarbībā cietušu sievieti gadījumos.

Autore secina, ka metodes, kas tiek izmantotas praksē, lai palīdzētu sievietēm, kas cietušas no vardarbības ir gadījuma vadīšana, atbalsta sniegšana, plānošana, izvērtēšana, resursu piesaiste.

Darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm galvenais iemesls vardarbībai ir alkohols, kas noved sievietes pie līdzatkarības.

Veicot diplomdarba teorētisko analīzi autore secina, ka spēka perspektīvas pieejas vispārīgais mērķis ir vērsts uz klientu spējām, talantiem un resursiem. Sociālais darbinieks, kas praktizē, izmantojot šo pieeju, pilnībā koncentrējas uz klientu stiprajām pusēm un aktīvu apzināšanu, palīdzot viņiem mērķu sasniegšanā.

Sievietes, kas cietušas no prettiesiskām darbībām var raksturot kā personas ar bailēm, izmisumu, zemu pašapziņu.

Autore secina, ka veicot darbu ar vardarbībā cietušu sievieti sociālā darbinieka mērķis ir palīdzēt un sniegt klientam atbalstu šādās dzīves situācijās.

Sociālajiem dienestiem būtu nepieciešamas lielākas resursu iespējas, brīvāka pieeja pakalpojumiem un labāka sadarbība ar citām institūcijām.

Autore secina, ka sociālie darbinieki darbā ar vardarbībā cietušajām sievietēm saskaras ar, gan ar ilgtermiņa, gan ar īstermiņa vardarbības rezultāta sekām.

Sociālie darbinieki darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm strādā ar lielu atbildības sajūtu, lai spētu palīdzēt sievietēm, kas cietušas ģimenē.

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

- Aksan, N., Kısac, B., Aydın, M., & Demirbuken, S. (2009, January) Symbolic interaction theory. In H. Uzunboylu & N. Cavus (Ed.). *World Conference on Educational Sciences 2009: New Trends in Educational Sciences*. Procedia Social and Behavioral Sciences Volume 1, Nicosia, North Cyprus. (pp. 902 – 904). Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/82253077.pdf>
- Apine, E., & Roga, V. (2011). Klienta identitātes transformācija sociālā darba procesā. *Sociālais Darbinieks, Nr. 1 (38)*, 9.-13. lpp.
- Australian Government. (2015). What is violence against women? *National Plan to Reduce Violence against Women and their Children 2010-2022*. Retrieved from: <https://plan4womenssafety.dss.gov.au/resources/what-is-violence-against-women/>
- Bennett, L. (2015). *The role of social workers in responding effectively to domestic abuse*. Retrieved from: https://safelives.org.uk/practice_blog/role-social-workers-responding-effectively-domestic-abuse
- Blanchfield, L., Margesson, R., & Seelke, C. R. (2009). *International Violence Against Women*. [Nova Science Pub digital version]. Retrieved from: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/lulv/detail.action?pqorigsite=primo&docID=3018353>
- Dinneka, R. (2015). *Roles of social workers*. [Slideshare slides]. Retrieved from: <https://www.slideshare.net/DinnekaR/roles-of-social-workers>
- Duignan, B. (Ed.). (2020). *Encyclopaedia Britannica: Structural functionalism*. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/structural-functionalism>
- Eiropas Komisijas Pārstāvniecība Latvijā. (2018). *Vardarbība pret sievietēm ir jāizbeidz! Eiropas Komisijas un augstās pārstāves paziņojums Starptautiskajā dienā vardarbības pret sievietēm izskaušanai*. Izgūts no: https://ec.europa.eu/latvia/news/vardarb%C4%ABba-pret-sieviet%C4%93m-ir-j%C4%81izbeidz-eiropas-komisijas-un-augst%C4%81s-p%C4%81rst%C4%81ves-pazi%C5%86ojums_lv
- Ērgle, A., Purēns, V., & Sviestiņa, I. (2009). *Kulturoloģija*. Rīga: RaKa.
- Fanning, J. *Understanding the Role of a Social Worker*. Retrieved from: <https://mswonlineprograms.org/job-duties-and-responsibilities-of-social-workers>

- Flannery, R. B. Jr. (2016). *VIOLENCE: Why people do bad things, with strategies to reduce that risk*. Brooklyn, N.Y., USA: American Mental Health Foundation Books.
- Geske, A., Grīnfelds, A. (2006). *Izglītības pētniecība*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds
- International Federation Of Social Workers. (2014). *Global definition of social work*. Retrieved from: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
- International Federation Of Social Workers. *What is social work?* Retrieved from: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/>
- Kissell, K. (2020). Karpman's Drama Triangle. Izgūts no : <https://www.drkathrynkissell.com/resources/karpmans-drama-triangle/>
- Kuldīgas novada pašvaldības aģentūra "Sociālais dienests". (2011). *Rokasgrāmata: metodes un pieejas sociālā darba jomā* (Rokasgrāmata). Kuldīga: ESF projekts "Sociālo pakalpojumu kvalitātes uzlabošana Kuldīgas novadā". Izgūts no: <https://www.sif.gov.lv/nodevumi/nodevumi/3167/rokasgramata.pdf>
- Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. (2019). *Likumpārskatumi un vardarbība*. Izgūts no: https://www.csb.gov.lv/lv/dzimumu-lidztiesiba/Likumparkapumi_vardarbiba
- Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. (2020). *Dzimumlīdzsība: Likumpārskatumi un vardarbība* [Galvenais rādītājs]. Izgūts no: <https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/dzimumlidztiesiba/6297-dzimumlidztiesiba-likumparkapumi-un-var darbiba>
- Latvijas Republikas Labklājības ministrija. (2017). *Vardarbība pret sievietēm ir cilvēktiesību pārkāpums*. Izgūts no: <http://adm.lm.gov.lv/lv/aktuali/presei/86598-var darbiba-pret-sievietem-ir-cilvektiesibu-parkapums-7454>
- Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Antropoloģijas studiju nodaļa. (2019a). *"Vardarbības novēršanas politika Latvijā."* Analītisks pārskats. Projekts „Stiprinot ģimenes, kopienas un attiecības: antropoloģiska pieeja vardarbības izpētē”. Izgūts no: https://www.antropologija.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/antropologija/Vardarbibas_noversanas_politika_Latvija.pdf
- Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Antropoloģijas studiju nodaļa. (2019b). *"Vardarbība pret sievietēm un bērniem Latvijā"*. Situācijas pārskats par statistiku un publiski pieejamajiem kvantitatīvajiem datiem. Projekts „Stiprinot ģimenes, kopienas un attiecības: antropoloģiska pieeja vardarbības izpētē”. Izgūts no:

https://www.antropologija.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/antropologija/Vardarbiba_pret_sievietem_un_berniem_-_statistika_un_dati.pdf

Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. (). Izgūts no: <https://www.varam.gov.lv/sites/varam/files/content/files/pasvveidrokasgr.pdf>

Latvijas Valsts portāls. (“b.g.”). Izgūts no: <https://latvija.lv/lv/PPK/dzives-situacija/apakssituacija/p5462/ProcesaApraksts>

Latvijas Zinātņu akadēmija, & Latvijas Zinātnes padome. (2017). *Zinātnieka ētikas kodekss*. (Apstiprināts LZA Senāta sēdē 16.05.2017, LZP sēdē 20.04.2017). Izgūts no: https://lzp.gov.lv/wp-content/uploads/2020/10/Etikas_kodekss_LV.pdf

Lumen Learning. (2012). *Symbolic Interactionist Theory*. Retrieved from: <https://courses.lumenlearning.com/alamo-sociology/chapter/reading-symbolic-interactionist-theory/>

Mārtinsons, K., Pipere, A., & Kamerāde, D. (2016). *Pētniecība: Teorija un Prakse*. Rīga: RaKa.

McClellan, J. C., Keys, A. M., & Dugan – Day, M. L. (2017). *Social Work and Family Violence, Second Edition: Theories, Assessment, and Intervention*. New York: Springer Publishing Company. Retrieved from: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/lulv/detail.action?pq-origsite=primo&docID=4673119>

Musso, M.G. (2020). Violence and social change. The new routes of sovereignty in the globalised world. *International Review of Sociology*, 30(2). pp. 171–196. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03906701.2020.1807866>

Musso, M. G., Proietti, M., & Reynolds, R. R. (2020). Towards an integrated approach to violence against women: persistence, specificity and complexity. *International Review of Sociology*, 30 (2). pp. 249–278. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03906701.2020.1820140>

O’Connell, S., Ramshaw, G., Westminster Foundation for Democracy, Gradin, A., Essel, P. I., Constable, A., ... La Strada Ukraine. (2018, March). VIOLENCE AGAINST WOMEN IN POLITICS: Global Perspectives of a Global Issue. *The International Summit on Violence Against Women in Politics*. United Kingdom political parties. London, United Kingdom. Retrieved from: <https://www.wfd.org/wp-content/uploads/2018/04/Violence-Against-Women-in-Politics-Global-Perspectives-of-a-Global-Issue.pdf>

- Par konceptuālu ziņojumu “Par Latvijas pievienošanos Eiropas Padomes Konvencijai par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu”. (Ministru kabineta rīkojums Nr. 292) (16.05.2016). Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/282156-par-konceptualu-zinojumu-par-latvijas-pievienosanos-eiropas-padomes-konvencijai-par-vardarbibas-pret-sievietem-un-vardarbibas-g>
- Pasaules Veselības organizācijas Eiropas Reģionālais birojs, Latvijas Republikas Veselības ministrija, Latvijas Ginekologu un dzemdību speciālistu asociācija. (2009). *Vardarbība ģimenē pret sievieti. Rekomendācijas reproduktīvās veselības speciālistiem par pacientes izmeklēšanu un palīdzības sniegšanu*. Izgūts no: <https://www.lm.gov.lv/lv/media/5917/download>
- Payne, M. (2020). *How to Use Social Work Theory in Practice: An essential guide*. Bristol, United Kingdom: Policy Press.
- Sociālās lomas nosaka sociālais statuss. Personības sociālās statusus un sociālās lomas. *Sociālā adaptācija un prakse*. (2019). Izgūts no: <https://beasthackerz.ru/lv/programmy/socialnye-rol-i-opredelyayutsya-socialnym-statusom-socialnye-statusy-i.html>
- Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. (31.10.2002). Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>
- Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas kārtība no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām (Ministru kabineta noteikumi Nr. 790; izdoti saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 13.panta pirmās daļas 3.¹ un 11.punktu). (23.12.2014). Izgūts no: <https://likumi.lv/ta/id/271251-socialas-rehabilitacijas-pakalpojumu-sniegsanas-kartiba-no-vardarbibas-cietusam-un-vardarbibu-veikusam-pilngadigam-personam>
- Stuart, G. (2012). What is the Strengths Perspective? [Sustaining Community blog]. Retrieved from: <https://sustainingcommunity.wordpress.com/2012/05/30/what-is-the-strengths-perspective/>
- The Institute for Research and Innovation in Social Services (IRISS). (2012). Insight 16. In L. Pattoni. *Strengths-based approaches for working with individuals*. Retrieved from: <https://www.iriss.org.uk/resources/insights/strengths-based-approaches-working-individuals>
- Zariņš, E. (2017). *Sociālā kampaņa aicina neignorēt vardarbību pret sievieti*. Labklājības ministrija. Izgūts no: <https://www.mk.gov.lv/lv/jaunums/sociala-kampana-aicina-neignoret-vardarbibu-pret-sievieti>

- Ward, C. (2013). *Strenghts Perspective*. Retrieved from: <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195389678/obo-9780195389678-0165.xml>
- Wood, L. (2014). Hoping, Empowering, Strengthening: Theories Used in Intimate Partner Violence Advocacy. *Affilia: Journal of Women and Social Work*, 30 (3), pp. 286 – 301. Retrieved from: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.847.7673&rep=rep1&type=pdf>
- World Health Organization. (2014). *Global status report on violence prevention 2014*. Retrieved from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564793>
- World Health Organization. (2021a). *Violence against women*. Retrieved from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>
- World Health Organization. (2021b). *Violence Prevention Alliance: Definition and typology of violence*. Retrieved from: <https://www.who.int/violenceprevention/approach/definition>
- IndustriAll Global Union. (2020). *Проблема домашнего насилия и пояснение роли профсоюзов*. Izgūts no: <http://www.industrialall-union.org/ru/problema-domashnego-nasiliya-i-poyasnenie-rol-i-profsoyuzov>

PIELIKUMI

Informācija par sociālajiem darbiniekiem

Sociālais dienests/Krīzes centrs	Norises vieta	Datums	Anonimitāte jānodrošina
Sociālais dienests (S1)	Sociālais dienests, klātienes intervija	12.05.2021., plkst. 10.00	Jā
Sociālais dienests (S2)	Sociālais dienests, klātienes intervija	13.05.2021., plkst. 10.00	Jā
Sociālais dienests (S3)	Sociālais dienests, klātienes intervija	13.05.2021., plkst. 15.00	Jā
Krīzes centrs (S4)	Zoom platformā	14.05.2021., plkst. 14.00	Jā
Krīzes centrs (S5)	Telefonintervija	26.05.2021., plkst. 15.00	Jā

Daļēji strukturētas intervijas

1. Cik ilgi Jūs strādājat pašreizējā amatā? (Kur Jūs strādājat? Kāda Jums ir izglītība?)
2. Ar kādām klientu grupām Jūs strādājat savā darbā? (Kāpēc šīs klienta grupas?)
3. Kāda ir Jūsu pieredze darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm? (Cik ilgi?)
4. Kāds ir Jūsu mērķis darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm?
5. Kādu palīdzību Jūs sniežat sievietei, kas cietusi no vardarbības ģimenē? (Nosauciet piemērus?)
6. Kādi ir visbiežāk sastopamie vardarbības iemesli Jūsu praksē? (Nosauciet piemērus?)
7. Kā tiek veikts darbs ar vardarbībā cietušām sievietēm pie Jums krīzes centrā, sociālajā dienestā?
8. Raksturojiet sievietes, kuras ir cietušas no vardarbības un ir nonākušas pie Jums?
9. Kāda ir Jūsu kā sociālā darbinieka loma ar vardarbībā cietušām sievietēm?
10. Kā Jūs spēcināt sievietes, kas cietušas no vardarbības ģimenē? (Vai tas palīdz?)
11. Kādas metodes, tehnikas Jūs izmantojat, strādājot ar sievietēm kas cietušas no vardarbības ģimenē? (Kāpēc tieši šīs?)
12. Kā vardarbībā cietušās sievietes novērtē Jūsu sniegto palīdzību un atbalstu?
13. Kā tiekat galā ar profesionālajām robežām strādājot ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē? (Kas palīdz Jums?)

Intervijas vienošanās

VIENOŠANĀS

par dalību intervijā pētījumā

“Sociālā darbinieka loma darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē”

Par pētījumu atbildīgā persona:

Pētnieks: IEVA OZOLA, Latvijas Universitātes Sociālā darba 4.studiju kursa studente

Kontaktinformācija: e-pasts ieva444@inbox.lv, tālr. 26418507

Darba vadītājs/atbildīgais pasniedzējs: Endija Rezgale-Straidoma

Kontaktinformācija: endija.rezgale-straidera@lu.lv

Pētījuma mērķis: Noskaidrot kā sociālais darbinieks īsteno savu lomu ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē.

Pētījuma metodes: daļēji strukturētas intervijas.

Dalībnieka loma: Apstiprinot savu dalību pētījumā, Jūs piekrītat piedalīties intervijā, kurā tiks pārrunāti jautājumi par darbu ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē un sociālā darbinieka lomu.

Audioieraksts: Ar Jūsu atļauju intervija tiks ierakstīta. Jums netiks prasīts ierakstā nosaukt savu vārdu. Intervijas ierakstu izmantos tikai intervētājs vienīgi pētnieciskiem nolūkiem. Ja Jums rodas iebildumi pret ieraksta veikšanu, Jūs jebkurā brīdī varat lūgt beigt ierakstīšanu.

Konfidencialitāte: Jūsu intervijā sniegtās atbildes un komentāri ir konfidenciāli un netiks izpausti sasaistē ar Jūsu vārdu un citām identificējošām pazīmēm. Informācijas analīzes nolūkā Jums tiks piešķirts nejauši izvēlēts skaitļu kods.

Dalība un atteikšanās no tās: Jūsu dalība šajā pētījumā ir pilnībā brīvprātīga. Jūs varat atteikties no savas dalības, par to informējot pētnieku bez papildu skaidrojumiem par atteikšanās iemesliem. Intervijas laikā Jūs varat atteikties atbildēt uz Jums nevēlamiem jautājumiem, vienlaikus turpinot dalību pētījumā.

Pētījuma rezultāti: Jūsu un citu dalībnieku sniegtā informācija un viedokļi tiks apkopotā veidā izmantoti pētījuma analīzes daļā, kas plašākai auditorijai tiks izplatīti akadēmiska darba ietvaros. Tajā var tikt izmantoti citāti no Jūsu teiktā, bet neatklājot Jūsu vārdu vai citu uz Jums norādošu informāciju.

Esiet laipni aicināti jebkurā brīdī uzdot jautājumus vai paust savas bažas par pētījuma saturu vai tajā izmantotajām metodēm.

Pētījuma dalībnieka paraksts: _____ (vārds,
uzvārds)

Intervētāja paraksts: _____ Ieva Ozola

Intervijas transkripts pēc kvalitatīvās kontentanalīzes kodu rāmja

Intervējamo kodi	S1; S2; S3; S4; S5
Jautājums	Cik ilgi Jūs strādājat savā amatā?
Atbilžu apkopojums	<p>S1: "Gadi divpadsmit būs jau". Sociālajā dienestā. Izglītība augstākā.</p> <p>S2: "No 2015 gada jūlijā. Tātad 6 gadi jūlijā". Sociālajā dienestā, protams augstākā sociālajā darbā</p> <p>S3: "Tieši pašreizējā par sociālo darbinieku varētu teikt 9 gadus".</p> <p>S4: "Pašreizējā amatā būs jau trešais gads". Krīzes centrā.</p> <p>S5: "Pašreizējā amatā tūlīt jau aiziet 16 gads". Krīzes centrā.</p>
Jautājums	Ar kādām klientu grupām Jūs strādājat savā darbā?
Atbilžu apkopojums	<p>S1: "Es skaitos darbinieks dabā ar ģimenēm un bērniem, tātad mērķa grupas ir dažādas, gan bērni gan pieaugušie, kuriem ir jāpiešķir pakalpojums".</p> <p>S2: "Ģimenēm ar bērniem".</p> <p>S3: "Ir dažādas klienta grupas, bet nu tas galvenais ir tas, ka esmu darbinieks ar pilngadīgām personām, kur nav ģimenes ar bērniem manā redzeslokā. Tad ir ilgstošie bezdarbnieki, atkarību problēmas ir arī mērķa grupa vardarbībā cietušās personas, sociālā aprūpe. Ir labi, ka ir daudz un dažādas mērķa grupas, jo lai nebūtu neveidotos izdegšana ir labi, ka nav tikai viena mērķa grupa".</p> <p>S4: "Strādāju ar visiem no zīdaiņu vecuma, līdz šīm pieaugušajām personām, kas nonāk vardarbībā cietušajā programmā".</p> <p>S5: "Pamatā mēs strādājam ar bērniem, kuri cietuši no prettiesiskām darbībām un ar pieaugušām personām, kuras ir cietušas no prettiesiskām darbībām, tas ir gan vīrieši gan sievietes".</p>
Jautājums	Kāda ir pieredze darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm?
Atbilžu apkopojums	<p>S1: "Vardarbībā cietušām sievietēm principā jau ir dažāda ir kuras cieš ģimenē un ir tādas kuras cietušas ārpus ģimenes, tad mērķa grupai kā tādai piešķiram pakalpojumu"</p> <p>Kāda ir pieredze? Nu jā visi šie gadi arī ir tā pieredze</p> <p>S2: "Jā nāk arī ar vardarbību, kur mēs sniedzam pakalpojumu pārsvarā krīzes centrā vai dzīvesvietā. Pārsvarā cenšamies sievietes motivēt tiesisko aizsardzību pieprasīt, līdz ar ko viņas var palikt</p>

	<p>dzīves vietā un saņemt pakalpojumu te pat uz vietas. Jo pieredze lai būtu nošķirts no varmākas un cietusī ir ievietota krīzes centrā. Un kad šī sieviete atgriežas tad visa māja ir izdemolēta un nav kur atgriezties”.</p> <p>S3: “Pieredze ir apmēram gadu tieši ar vardarbībā cietušām sievietēm. Kad pamatā ir divu vai nu laulātais, kuram ir atkarību problēmas, vai otra grupa ir, kad sieviete cieš no sava pilngadīgā bērna, kas ir ar atkarības vai psihiskiem traucējumiem. Viņi ir pārsvarā radušies dzīves laikā no vielu lietošanas. Mamma ir kļuvusi par līdzatkarīgo. Ļoti smagas tās problēmas, ja sieva no vīra vai laulātā var šķirties un aiziet, tad šeit jau tu neaiziesi. Tad šie ir tie smagie gadījumi”.</p> <p>S4: “Šobrīd mēnesī ir trīs personas. Šobrīd jā. Vidēji gadā desmit līdz divpadsmit personas”.</p> <p>S5: “Tas ir tik plašs jautājums. Tā ir dažāda pieredze, ļoti dažāda. Ar gadījumiem kuri atrisinās ļoti labi un mēs jūtam, ka esam palīdzējuši, līdz gadījumiem ,kuru diemžēl ir vairāk. Kur darām visu iespējamo, bet rezultāts īsti tā kā nerasniedzams. Ir dažādas klientu grupas ir dažādas sievietes. Kopumā darbs ir psiholoģiski grūts, laikam ar gadiem ir jāiemācās neiet mājās ar darbu, jo pirmie gadi bija ļoti grūti”.</p>
Jautājums	Kāds ir Jūsu mērķis darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm?
Atbilžu apkopojums	<p>S1:</p> <p>S2: “Palīdzēt viņām saprast, ka varmāka ir varmāka, ļoti bieži viņām pašām ir tādas atrunas, ka viņi jau ir auguši tādā ģimenē, kad nedzer tad ir labs cilvēks un tā tālāk. Meklēt palīdzību. Ļoti bieži ir kauns, kad slēpj. Ļoti bieži noliedz, ka tas ir noticis. Ļoti bieži kur vardarbībā ir iesaistīti tikai pieaugušie viņi atsakās no palīdzības. Atbild, lai nemaisās viņu ģimenē un nemeklē palīdzību. Tas arī ietekmē finansiāli”.</p> <p>S3: “Mērķis ir viens no informēt par tām iespējām kā ar to situāciju risināt, mazināt. Vardarbības ietekmi. Spēcināt un celt pašapziņu, celt šo atbalstu visa veida – emocionālo atbalstošo”.</p> <p>S4: “Nu mūsu mērķis jau ir tas, ka mēs jau realizējam sociālā</p>

	<p>dienesta izvirzītos uzdevumus. Principā sniegt šo atbalstu. Juridiskajos jautājumos”.</p> <p>S5: “Mūsu mērķis būtībā vairāk vai mazāk pārsvarā, kas nāk pie mums nāk ar sociālā dienesta atzinumu. Kurā šie mērķi un uzdevumi ir jau ierakstīti. Attiecīgi mums ir jāstrādā ar uzdevumu, ko ir licis sociālais dienests. Nu mērķis jau ir pārtraukt šo vardarbību. Drošā vide šeit pie mums, pasargāt viņu no šīs vardarbības. Otrs ir strādāt ar vardarbības sekām, palīdzēt šai sievietei saņemt, celt pašvērtējumi. Pārsvarā šīs ir tās līdzatkarīgās attiecības ar šo vīrieti. Ļoti maz ir tādi gadījumi, kur sieviete nav cietusi no ģimenes locekļa, bet no kādas citas personas. Tādi gadījumi ir ļoti maz. Būtībā visi ir ar vardarbību ģimenē”.</p>
Jautājums	Kādu palīdzību Jūs sniežat sievietei, kas cietusi no vardarbības ģimenē?
Atbilžu apkopojums	<p>S1: “Es kā darbinieks emocionāli varu atbalstīt, bet piešķiram pakalpojumu, psihologu”.</p> <p>S2: “Mums ir pašiem psihologs šeit uz vietas, ir cilvēki, kas negrib iet šinī valsts programmā, kur līdz ar ko viņi kļūst par mūsu klientiem, kur viņi negrib iekļūt datubāzēs un kaut kur. Pie psihologa viņi var atnākt bez maksas mūsu novada deklarētajiem iedzīvotājiem un saņemt šādu palīdzību. Protams ir pieejamas bezmaksas konsultācijas, kur varam pārrunāt situāciju un nevirzīt tālāk ja nav nepieciešams”.</p> <p>S3: “Pirmais lai noskaidrotu visu situāciju cik ilgi, kas un kāda veida, lai saprastu kādu atbalstu. Lai būtu tā drošība. Sniedz psihologa konsultācijas, kas mums ir novadā, bet ir arī tādas, kas ir valsts pamaksātas, kuras arī ir iespēja saņemt klientiem. Cilvēks nāk uz konsultāciju pie manis un pie psihologa, kur viņš šīs problēmas izrunā dziļāk un atrod kur ir tie cēloņi. Un pie manis ir tas praktiskais, ko mēs darām”.</p> <p>S4: “Pirmām kārtām ar viņu strādā psihologs, viņai ir iespējas tikties ar sociālo darbinieki piecas dienas nedēļā, kad tas ir nepieciešams. Ir arī audzinātājas ar ko viņas var parunāties, kurs ir 24/7 visu diennakti. Tie ir jautājumi uzturlīdzekļu piemēram sakārtošanai. Tie</p>

	<p>ir jautājumi jurista konsultācijai, ja sieviete vēlas šķirties. Tie ir arī iesniegumi tiesām par pagaidu aizsardzību, tas ir tas ko principā mēs šeit palīdzam, ja nepieciešams tā ir ārsta konsultācija. Protams tas atbalsts un izglītošana”.</p> <p>S5: “Šī ir tā izmitināšana. Šeit sieviete var uzturēties 30 dienas vai 60 dienas. Ja ir ierosināts kriminālprocess”.</p>
Jautājums	Kādi ir visbiežāk sastopamie vardarbības iemesli Jūsu praksē?
Atbilžu apkopojums	<p>S1: “Vardarbības iemesli visbiežāk ir dzīvesbiedrs vai laulātais, kurš ir alkohola reibumā. Ir arī bijis gadījums, kad sieviete ir lieciniece kad kaimiņš sadur savu dzīvesbiedri un ir iesaistīta arī pati”.</p> <p>S2: “Tas ir grūts jautājums, reizēm pat bez iemesla. Droši vien varmākas bērībā jāmeklē situācija, kas notikusi, jo mēs nez kāpēc nesitam viens otru nost. Grūti pateikt šos iemesls nu alkohols jau ir visa pamatā. Covid - 19 laikā viens otram krīt uz nerviem. Riktīgi cieš, ja ir maza dzīvojamā platība un tur vēl ir dažāda vecuma bērni, kur vēl ir mācības. Jebkurā gadījumā ir grūti vecākiem. Ļoti bieži tiek vainota sieviete, ka nemāk izdarīt to un to”.</p> <p>S3: “Tie visbiežāk ir tās atkarību izraisošās vielas. Vai nu tas ir alkohols, vai nu kā jauniešiem tas ir narkotikas un tad jau tas ir nu noved līdz psihiskām diagnozēm. Mamma pie mums parādās tikai tad kad jau šī problēma ir ilgstoša. Mēģinājušas atrisināt šo problēmu pašas, kā arī mēģina noliegt ir tā cerība, ka viss būs ok. Viņa gaida recepti no mums un ārsta, ka cer, ka būs viss labi”.</p> <p>S4: “Šeit mums ir šis emocionālā vardarbība, fiziskā, vardarbību kontrole, kā arī seksuālā vardarbība no dzīvesbiedra puses”.</p> <p>S5: “Fiziska un emocionāla. Pēdējā laikā arī ļoti ekonomiskā parādās, protams arī seksuālā. Lielāki daļai tas ir alkohols. Gan sievietei, gan vīrietim ir alkohola lietošana. Ģimenēs, kur nav alkohols tur ir šī ekonomiskā problēma, kur sievietes ir ļoti atkarīgas no šiem vīriešiem un viņām nav kur iet. Emocionālā vardarbība ir klāt visiem šiem veidiem. Kombinētā vardarbība”.</p>
Jautājums	Kā tiek veikts darbs ar vardarbībā cietušām sievietēm pie Jums Krīzes centrā, sociālajā dienestā?
Atbilžu apkopojums	S1: “Pamatā notiek saruna, kur mēs izvērtējam informāciju un tad

tiek piedāvāti šie pakalpojumi un tad ja viņa piekrīt, tad raksta iesniegumu un tālāk formē dokumentus uz pakalpojumu. Vai arī piedāvājam iespēju uzturēties šeit ģimenes centrā. Ģimenes centrā tiek nodrošināta šī drošā vide. Kurā drīkst uzturēties līdz gadam”.

S2: “Saņemot informāciju, jebkāda veida informācija par iespējamo vardarbību, vai nu anonīma, vai no kādas iestādes, tanī pašā dienā noteikti ejam pārbaudīt informāciju un tad runājam ar cilvēku, ja policija nav veikusi MARAC anketu tad mēs to aizpildam. Iedodam visu iespējamo rakstisko un mutisko informāciju, jo cilvēks neatceras tikai mutisko informāciju. Dodam arī no labklājības ministrijas pieejamo informāciju, kas ir pieejama. Vienmēr atstājam savus telefonus. Pirmām kārtām noskaidrojam vai nav apdraudējums. Un tad izstāstam, ko nu viņa var darīt. Citreiz jau policija ir atstājusi par tiesisko aizsardzību informāciju, ja nē tad printējam ārā un palīdzam aizpildīt, izstāstam kā visu to var izdarīt un tad ja cilvēks piekrīt, rakstam iesniegumu lai piešķirtu pakalpojumu. Ja ir nepieciešams braucam arī brīvdienās. Es neskatos uz laikiem. Ir arī bijis, ka tiek izņemti brīvdienās četri bērnu, kur pašas esam vedušas uz krīzes centru. Kopā ar bāriņtiesu sazvaramies un kopā braucam”.

S3: “Tas ir pārsvarā tas policijas ziņojums, kādā adrese, vai arī kaimiņi ziņo, vai vienkārši apseko. Konstatējam un tad tiek veikta saruna, ka šādi dzīvot nebūtu labi, ka var arī savādā, ka ir iespēja palīdzēt. Pārsvarā ir tās sarunas, kā var palīdzēt un pārsvarā var saņemt gadu. Vienreiz otreiz. Klients nāk pie manis vienreiz otreiz, bet nav gatavs uzrakstīt iesniegumu. Viņš nāk pie sociālā dienesta aprunāties. Ar policiju arī tiek veidots savstarpēji kontakti. Kur policija ziņo regulāri”.

S4: “Nu tā.... Principā pie mums nonāk sievietes, kuras pie mums nosūta sociālais dienests, biežāk viņas ir daļēji motivētas vai maz motivētas, viņām ir iepazīšanās ar sociālo darbinieku ar dienas gaitu, ar visu, kas ir tās būtiskākās lietas ar ko mums mēneša laikā jātiek galā, skaidrībā. Tad arī viņas saņem šīs visas konsultācijas. Mums visbiežāk ir sievietes ar bērniem šeit un tad viņām ir brīvais laiks iet pastaigāties”.

	<p>S5: “Tā ir šī psihologa konsultācija, sociālā darbinieka konsultācija. Kā sakārtot dzīvesvietas jautājumu, par to pašu jurista konsultācijas. Attiecībā nereti arī klāt tiek par bērna audzināšanu. Drošību, resursiem, vardarbības apli, izglītojošās konsultācijas”.</p>
Jautājums	<p>Raksturojiet sievietes, kuras ir cietušas no vardarbības un ir nonākušas pie Jums?</p>
Atbilžu apkopojums	<p>S1: “Tās kuras vērsas pašas visbiežāk nav ar alkohola problēmām. Visbiežāk viņas ir līdzatkarīgas savam laulātajam vīram vai dzīvesbiedram”.</p> <p>S2: “Nu jau pārsvarā viņas visas ir mammas, viņām ir bērni. Vairāk vai mazāk viņas dzīvo pa māju, gribās teikt kādi 80% vismaz ir tas, ka viņām nav darba. Sievietes ir visdažādākās, bet nu ir sievietes kuras ir cietušas savā ģimenē bērnībā un tad nevar saprast vai viņa izvēlas tādu pašu vīrieti vai vīrietis viņu, bet tas atkārtojas. Daudzas stāsta, ka tētis ir sitis viņas mammu, gan brāļi ir situši viņas”.</p> <p>S3: “Tā līdzatkarība ir tas vienojošais, tie ir tie, kas pieraduši uzņemties citu atbildību. Vardarbības veicējs ir ļoti labi iekārtojies, kad tiek runāts tad sievietē to savu robežu nenosprauž un līdz ar to viņš uzliek visu atbildību un pienākumus uz sievieti. Es tev situ tāpēc, ka tu pateici to un to. Neizdarīji to un to. Un viņa to pieņem”.</p> <p>S4: “Sākumā ir pārliecinātas mainīties, mainīt visu savu dzīvi, viss būs. Kad nu tie zilumi ir sadzijuši un psihologs ir sācis viņas stiprināt un sāk justies pārliecinātas. Tad tomēr pārdomā un atgriežas esošajā dzīves vietā pie varmākas. Ir sievietes kuras sākumā, visu noliedz, vis ir labi, tikai sociālajam dienestam kaut kas nepatīk, kas mums mājās tur notiek. Diemžēl kolēģi dienestos bieži vien nostājas varmākas pusē, bieži vien sakot, ka viņš taču kodējās viņš izdarīja to. Tas notiek vieglāk. Piedodiet, bet tad nav sociālajam dienestam jāmeklē dzīvesvieta. Bija sieviete, kas pie mums ir atkārtoti un atkārtoti viņa arī atgriežas pie varmākas, kur mēs tikai noplātam rokas un diži neko ietekmēt mēs nevaram. Mēs varam aicināt pievērst tam uzmanību. Sieviete var piecelties un aiziet un mēs neko nevaram izdarīt”.</p> <p>S5: “Nu parasti viņas sākumā, nu kā lai saka viņam ir šīs</p>

	<p>līdzatkarīgas attiecības. Ar zemu pašvērtējumu, milzīgas bailes par to kas notiek, kas notiks, kad viņām būs no šejienes jāiziet. Tās pārsvarā ir bailes”.</p>
Jautājums	<p>Kāda ir Jūsu kā sociālā darbinieka loma ar vardarbībā cietušām sievietēm?</p>
Atbilžu apkopojums	<p>S1: “Loma? Nu droši vien, ka es esmu atbalsta persona”.</p> <p>S2: “Droši vien, kad atbalstoša un izglītojoša. Pastāstīt, ka tā nav tava vaina un kur meklēt palīdzību, būt klāt visam”.</p> <p>S3: “Es jau vispār sociālo darbinieki saucu, ka mēs jau esam tā atbalsta persona. Uz klausīt, nenosodīt. Informēt par to, kādu palīdzību var saņemt. Un katru reiz sniegt to konsultēšanu un varbūt tas mazais solītis, ka var to dzīvi sakārtot un nedzīvot tikai tam otram. Novilkt robežas”.</p> <p>S4: “Es esmu tāds kā tāds virzītājs, koordinātors pie psihologa, ārsta, jurista. Sociālais darbinieks, Bāriņtiesa es bieži jūtos kā tāds koordinātors un arī atbalsta sniedzējs pie kura var paraudāt un kurš varbūt saprot vairāk, kā dienestā tā. Mana loma jau nav tik liela, kā kontrolēt, kas notiek mājās”.</p> <p>S5: “Vairāk vai mazāk mums ir tas preventīvais darbs. Šobrīd tas, kas ir noticis ir noticis, bet ko darīt, lai tas vairāk neatkārtotos. Kur vērsties, kā atpazīt šīs vardarbīgās personas. Vairāk vai mazāk tas ir šis preventīvais darbs”.</p>
Jautājums	<p>Kā Jūs spēcināt sievietes, kas cietušas no vardarbības ģimenē?</p>
Atbilžu apkopojums	<p>S1: “Spēcinu sarunu veidā. Personīgi nevaru neko palīdzēt, kā emocionāli spēcināt, stiprināt”.</p> <p>Vai tas palīdz? Grūti teikt, citreiz liekas, ka sievietes aizdomājas par to, ko saku citreiz nē.</p> <p>S2: “Tās ir sarunas, ko mēs citu vēl varam. Sarunas un šie informatīvie materiāli. Uzzticīgas attiecības, ka mēs neejam ar moralizēšanu, mēs ejam ar atbalstu iedodam telefona numuru, lai zvana, jebkurā laikā. Ir sieviete kurai šī vardarbība jau ilgst vairāk kā 10 gadus. Beidzot viņa ir saņēmusies. Bija vajadzīgi 2 gadi , kad tika viņa atbalstīta un runāts, ka tā nevajag. Tas rezultāts ne vienmēr ir, bet tā ir cilvēka izvēle. Diemžēl nevaram”.</p>

	<p>S3: “Tas jau sasauca ar iepriekšējo jautājumu, ka tas ir tas atbalsts, kas spēcina. Tagad ir ļoti labi tie instrumenti, kas atbalsta Martas centrs, Skalbes, kur pa tiešo var arī zvanīt un saņemt konsultācijas. Ir arī cilvēki, kas negrib nākt uz sociālo dienestu, jo strādā labos amatos un tad ir iespēja sazināties ar šīm institūcijām. Kur tiek sakārtoti dokumenti”.</p> <p>Vai tas palīdz? Jā tas ir ļoti labi šobrīd sakārtots jautājums, kur var griezties pēc palīdzības.</p> <p>S4: “Nu es teikšu tā. Man nav tā sanācis, jo mums psihologs to dara. Mans uzdevums arī ir tas, ka mēģini ej runāt. Pie mums psihologs ir vīrietis un tas uzliek robežas, bet tad kad atnāk tad saprot, ka ir labi. Nebaidīties uzdrīkstēties runāt”.</p> <p>S5: “Nu tur vairāk darbs ir psihologs. Iedrošināt sniegt atbalstu. Pozitīvo pastiprinājumu”.</p>
Jautājums	<p>Kādas metodes, tehnikas Jūs izmantojat, strādājot ar sievietēm, kas cietušas no vardarbības ģimenē?</p>
Atbilžu apkopojums	<p>S1: “Visvairāk jau tiek izvērtēta situācija. Un tad ja nonāk krīzes centrā. Īpaši metodi neizmantoju, jo neesmu specializējies ar vardarbībā cietušām sievietēm”.</p> <p>S2: “Atbalstošas konsultācijas. MARAC anketas”.</p> <p>S3: “Es jau pārsvarā daru tā ir tā aktīvā klausīšanās, novērošana, un tad tā emociju jūtu atspoguļošana, intervēšana. Konsultēšana.... Tad arī ja tas cilvēks ir gatavs, ko vairāk darīt piedāvājam psihologu. Reizēm ir vajadzīgs tas krīzes centrs. Ir tās supervīzijas, kad var izrunāt šos smagos gadījumus, tas ar nav viegli par šīm tēmām runāt supervīzijās, un celt to visu atkal augšā, bet tad tu neesi viens. Ja tu gribi strādāt, tad tev ir jānorobežojas, lai nebūtu grūti”. Vai tas palīdz? Jā, supervīzijas palīdz. Ja ir iespēja es to izmantoju.</p> <p>S4: “Manā gadījumā tā būs saruna, intervija gluži nesauktu, problēmas risināšana”. Vai tas palīdz? Nu kā lai saka, kādam palīdz, kādam nē.</p> <p>S5: “Būtībā šī atbalsta persona. Lai justos drošas un pārliecinātas par to, kad tiks iziets no rehabilitācijas. Gadījuma vadīšana, speciālistu piesaiste, plānošana, izvērtēšana”.</p>

Jautājums	Kā vardarbībā cietušās sievietes novērtē Jūsu sniegto palīdzību un atbalstu?
Atbilžu apkopojums	<p>S1: “Visbiežāk jau viņas izmanto visu iespējamo palīdzību, ko var saņemt. Ir kuras novērtē ir kuras nenovērtē un līdz ar to tās kurs pakalpojumi izmanto vienu divas reizes un atgriežas pie varmākas tad viņas pašas vairs negriezīsies pēc palīdzības”.</p> <p>S2: “Tad kad viņas tiešām ir atzinušas, ka viņām ir tā vardarbība un saņem šo pakalpojumu ir pateicīgas par to. Kad jau pakalpojums ir beidzies un viņas jautā vai var vēl kādreiz pazvanīt, tad protams, ka var pazvanīt. Un ne tikai pats iegūst šo pozitīvo attieksmi, bet arī citi iegūst šo informāciju”.</p> <p>S3: “Novērtē, jo ir iespēja atnākt un parunāties. Tad kad ir tie policijas ziņojumi, tad lielākā daļa šo vardarbībā cietušie ir nepazīstami un nav bijusi saskare. Kad es zvanu un aicinu uz sarunu, tad šīs sievietes ļoti novērtē to, kad tiek pazvanīts no sociālā dienesta. Cilvēks pats nespēj saņemties iet uz sociālo dienestu. Ļoti pateicīgas par to, ka to pirmo soli sper tieši darbinieks”.</p> <p>S4: “Tas ko pēdējā laikā dzirdam, ir pozitīvas atsauksmes, ir sievietes, kas arī zvana atkārtoti un vēlas pie mums atgriezties, kur mēģinām viņai palīdzēt. Morāli palīdzēt. Ir arī tādas, kurām nepatīk. Ir jāved bērni ārā pastaigāties, nevar sēdēt un neko nedarīt. Ir sievietes kurām nepatīk, tas ka mēs liekam kaut ko darīt. Ir sievietes, kas apsveic svētkos un uztur kontaktu ar krīzes centru”.</p> <p>S5: “Tā pozitīvi novērtē tās sievietes, kuras ir motivētas, lai cik tas neskanētu arī tās kurām ir augstāks izglītības līmenis. Uzskats ir tāds, ka krīzes centrā nonāk tikai sievietes ar zemu izglītības līmeni, ar grūtiem sadzīves apstākļiem. Pie mums jau nonāk arī ar labiem sadzīves apstākļiem un labi situētas, bet ir šī vardarbība. Un tad mēs varam droši minēt tās sievietes, kas šo novērtē. Ir arī protams, ka nenovērtē”.</p>
Jautājums	Kā tiek galā ar profesionālajām robežām strādājot ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē?
Atbilžu apkopojums	S1: “It kā jau nav nekādas grūtības. Cenšos norobežoties un uz māju darbu nenests. Tas droši vien laika gaitā ir apgūts no pieredzes”.

S2: “Tas atkarīgs, protams no profesionāļa, bet arī no dažādiem cilvēkiem. Te gan man gribētos teikt, ka dažādām Nu jā jānotur tā robeža, ka mēs neesam draudzenes. Mazā miestā ir grūti, jo viens otru zina”. Kas palīdz Jums? Empātija pret klientu un vēlme, ka mēs jau gribam palīdzēt klientam. Mēs jau strādājam, jo vēlamies cilvēkam palīdzēt.

S3: “Nu nezinu.... Tad kad ir tie smagie gadījumi tad ir vajadzīga stunda.... Divas, lai savāktos. Bet es esmu sapratusi, ka man jānoskaidro vai ar šo sievieti viss ir droši tad tālāk es organizēju šo pakalpojumu. Iesaistu citus speciālistus. Un otrs ir tas mans atbalsts. Kad mēs strādājam kā komanda tad tas palīdz arī pie neizdegšanas. Jā es esmu saprasu, ka vajag norobežoties. Viņas brīžiem gaida par daudz, ka atnākot uz šejieni, viss tiks sakārtots un pateikts priekšā, bet tā arī tas nebūs. Nu es nezinu, mājās es nenesu, man nav kam nest”.

S4: “Es laikam esmu tāda dzels lēdija jau nu gluži nē, arī es raudu un pārdzīvoju, es no laika gala esmu iemācījusies atdalīt, man ir žēl tās sievietes, bet dzīve ir tāda kā ir un es viņai varu palīdzēt tik cik varu palīdzēt. Es esmu šeit, lai palīdzētu un dzīve ir tāda kāda tā ir. Mājās es nenesu”. Kas palīdz Jums? Profesijas standarti jau mums uzliek zināmas robežas un pienākumus.

S5: “Tas laikam nāk ar gadiem, dažkārt sociālais darbinieks kļūst par psihologu un otrādi. Tā kā nu būtībā uz klientu tad šie klienti grib tās draudzīgās attiecības. Atnāk un uzrunā uz Tu, tad ir jānoliek šīs robežas. Mēs esam speciālisti. Pirmajos gados, šis bija ļoti grūti, tu pielaidi klientu ļoti tuvu un pēc tam bija grūti nolikt kaut kādas robežas. Ar gadiem tu vienkārši uztver to kā normu, protams to nevar tā uztvert un nevar uzskatīt par normu. Tas ir ļoti saasināti. Ļoti cīnāmies ar bāriņtiesām, kur sajūta, ka šī vardarbība tiek attaisnota. Tas nekas, ka vecāki tik ilgstoši lieto alkoholu, ka bērni iet prom no mājām un tas nu nedrīkst notikt”.

Kas Jums palīdz? Robežas vajag novilkt un tas ir atkarīgs no katra cilvēka īpašībām, kāds viņš ir. Citi jau uzliek šīs robežas un tās nepārkāpj.

Dokumentārā lapa

Diplomdarbs „Sociālā darbinieka loma darbā ar vardarbībā cietušām sievietēm ģimenē” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Darba apjoms (neskaitot titullapu, satura rādītāju, apzīmējumu sarakstu, izmantotās informācijas avotu sarakstu, pielikumus, dokumentāro lapu) ir 100148 rakstuzīmes (ieskaitot intervālus).

Autors: _____ Ieva Ozola

Personīgais paraksts /Vārds Uzvārds/

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja/-s: Mg. sc. soc. Endija Rezgale - Straidoma _____

personiskais paraksts

Recenzents: Asoc. prof. Baiba Bela _____

Akadēmiskais amats zinātniskais grāds Vārds Uzvārds

Darbs iesniegts Socioloģijas nodaļā _____

dd.mm.gggg.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe _____

Vārds Uzvārds (personiskais paraksts)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

08.06.2021. prot. Nr.

Komisijas sekretāre: _____

Akadēmiskais amats Vārds Uzvārds (personiskais paraksts)